Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ТОШКЕНТ ОҚШОМИ

9 АПРЕЛЬ 1968 й.
3-йил чиқиши
СЕШАНБА
№ 83 (542)
БАҲОСИ 2 ТИЙИН.

ЎЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ ШАҲАР КОМИТЕТИ ВА ТОШКЕНТ ШАҲАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

Сиз суратда кўриб турган Раҳмат Мажидов экскаватор ремонти заводида 18 йилдан буён токарь бўлиб ишлаб келмоқда. Унинг ишлари сифатли бўлиши билан бирга, смена топшириқларини доимо 120-130 процентдан адо этади.
А. Тўраев фотоси.

ТОНГГИ ГАЗЕТАЛАРДА

● Шаҳаншоҳ ҳукуматининг бош министри Амир Аббос Хувайдонинг таклифига биноан расмий визит билан Эронга борган СССР Министрлар Советининг Раиси А. Н. Косигин 7 апрелда Москвага қайтиб келди.

● Космик фазони тадқиқ қилиш программасига мувофиқ 1968 йил 7 апрель Москва вақти билан соат 13 дан 0.9 минут ўтганда Совет Иттифоқида «Луна-14» автомат станцияси ўрнатилган космик ракета ой томонга учирилди.

● СССР Министрлар Советининг Раиси А. Н. Косигиннинг Эронга қилган визити муносабати билан эълон қилинган Совет-Эрон қўшма ахборотида бошқа тинчликсевар давлатлар билан биргалашиб халқаро кескинликни юмшатишга эришиш, ялпи тинчликни мустаҳкамлаш, ижтимоий системалари турлича бўлган давлатларнинг тинч-тотув яшаш принципларини амалга ошириш учун курашни давом эттиришга қаттий аҳд қилганликлари кўрсатиб ўтилган.

Ободонлаштириш ойлиги давом этмоқда

ШАҲАРЧАГА ҲУСН КИРЯПТИ

Шаҳарни ободонлаштириш ойлигида Октябрь райони аҳолиси фаол қатнашяпти. Райондаги юздан ортиқ маҳаллаларнинг комитетлари кўча ва ариқларни тартибга келтириш юзасидан шанбаликлар ва якшанбаликлар ўтказмоқдалар. Бу умумхалқ ишида район территориясидаги ўнлаб корхона, ташкилот, муассасаларнинг ишчи-хизматчилари ҳам фаол қатнашмоқдалар.

Етмиш гектардан ортиқ сатҳни эгаллаган студентлар шаҳарчасини обод қилиш масаласига Октябрь район партия комитети алоҳида эътибор берди. Район партия комитетининг биринчи секретари Т. Содиқов раислигида ўн бир кишидан иборат Студентлар шаҳарчасини ободонлаштириш штаби тузилди. Ўзбекистон ССР олий ва ўрта таълим министрининг ўринбосари Т. Г. Қаҳрамонов район партия комитетининг секретари В. И. Золотих, район коммунал хўжалик бўлими мудири К. Файзиев, студентлар шаҳарчаси қурилиш бошлиғи В. А. Беляев, 6-трест бошлиғи Г. Я. Гавриченко ва бошқа ўртоқлар комиссия аъзоларидир.

Штаб ҳафтанинг жума кунлари ҳафталик қилинган ишларни қараб чиқяпти. Шаҳарчада шу кунга қадар талай ишлар амалга оширилди. Аввал территория шу ерда олиб борилган қурилишлар қолдиғи темир-терсак, ғишт парчалари, бетон плиталар синиқлари ахлатлардан тозаланди. Биноларнинг атрофлари, баланд-паст бўлиб ётган ўттиз гектар ер механизмлар ёрдамида текисланди.

Бу ишларни бажаришда 6-қурилиш трести ва 4-механизация бошқармаси механизмлар билан ёрдам қилди. Шаҳарчани ободонлаштириш катта ҳашарга айланиб кетди. Тошкент Давлат университети, педагогика, физкультура, чет тиллар педагогика институтлари, маданий-оқартув техникумининг талабалари 31 минг туп мевали ва манзарали дарахт кўчатлари ўтқазишда ёрдам беришди.

Тажрибали боғбонлар кўчат қатор ораларини режалаб бердилар. Таналари оқланган ниҳоллар сафи киши кўзини қувонтиради. Бўлажак боққа Кайковус ариғидан сув келтирилади. Бунинг учун олти километрлик ариқлар тозаланяпти.

Шаҳарчадаги катта кўл сув қўйишга тайёрлаб қўйилди. Шу кунларда унинг атрофига бетон ва асфальт йўлкалар ётқизиляпти. Булардан ташқари гул кўчатлари ўтқазиш учун гулхоналар тайёрланяпти.

Ётоқхоналар ҳовлисида бир неча баскетбол майдончалари ва ўтирғичлар қурилди. Улкан ишларни амалга оширишда ташкилотлар, корхона ва муассасаларнинг коллективлари катта ёрдам бермоқдалар.

НОШИРЧИЛИК САНЪАТИ

Ўзбекистон Матбуот давлат комитети биносида энг чиройли, энг бежирим китоблар кўргазмаси намойиш қилинмоқда. Унинг 340 дан ортиқ экспонати Иттифоқимизнинг турли нашриётларида тайёрланган. Бу китоблар ўтган йили Улуғ Октябрнинг 50 йиллик юбилейига бағишлаб ўтказилган конкурсда яхши баҳолар билан тақдирланган ва мукофотланган.

Ғ. Тўраевнинг «Туркистон большевиклари Октябрда» асари «Ўзбекистон» нашриётининг энг яхши китобларидандир. Уни шаҳримиздаги 3-босмахона аҳли сифатли тайёрлаган. Бундан ташқари Тошкентдаги «Медицина» нашриёти чиқарган «Руҳий чиниқиш» китобчаси ҳам бежиримлиги билан диққатга сазовор.

Ўтган йили Иттифоқимизнинг турли нашриётларида юбилейга атаб бири-биридан салмоқли, сермазмун китоблар чиқарилди. Улардан бири «Буюк Октябрнинг ҳужжатлари» деб аталади. Уни қўлга олиб варақлаймиз. Дастлабки саҳифаларда доҳий В. И. Ленин асарларининг қўл ёзмалари берилган. Унга киритилган айрим тузатишлар, белгилар, таҳрирлар равшан кўриниб турибди. Китоб шу даражада усталик билан тайёрланганки, гўё доҳий қўлёзмаларининг ўзини қўлга олгандай бўламиз. Китоб «Искусство» нашриётида тайёрланган.

«Детская литература» нашриётининг «Октябрь соатлари ва карталари» номли китоби ишланиши билан бебаҳодир.

Кўргазмада Бадиий адабиёт, «Советский писатель», «Медицина», «Наука», «Искусство» нашриётларининг жуда кўп асарлари қўйилган. Нозик дид, маҳорат билан ишланган китобларни ҳар бир китобхон нодир китоблар, деб ҳисоблайди ва авайлаб қўлга олади.

Шундай китоблардан бири тожик адабиётининг классик шоири ва файласуфи Абдураҳмон Жомий ижодига бағишланган. Чиройли ишланган китобда шоирнинг асарларига ўша давр ҳусни хати ва мўйқалам соҳиблари томонидан ишланган ранг-баранг миниатюралар иллюстрацияси берилган. Расмлар ота-боболаримизнинг ўтмишда чеккан жабру жафолари, кўрсатган мардликлари, меҳнатлари ва санъатлари ҳақида ҳикоя қилади.

Кўргазмани жуда кўп киши келиб кўрди. Унинг директори, СССР Матбуот давлат комитети кўргазмалар дирекциясининг рассом редактори А. Астрецов бундай деди:

— Юбилей кўргазмаси биринчи марта Тошкентда кўрсатилмоқда. Бу ердан кейин Олмаота, Душанба, Ашхобод, Фрунзе шаҳарларида ҳам намойиш этилади.

М. Оқилбоев пластмасса буюмлари заводига ишга келганига кўп бўлгани йўқ. Уч йил давомида устози Отабек Каримовнинг ҳунарини тўла эгаллади. Маннон Оқилбоев иш планларини 1,5 баравардан ортириб бажаряпти.

СУРАТДА: (чапда) М. Оқилбоев ва О. Каримов ўртоқлар пластмасса деталини кўздан кечирмоқдалар.

Т. КАРИМОВ фотоси.

ШАҲРИМИЗ ЯНГИЛИКЛАРИ

Рисовая даҳасининг кварталида 360 ўринли янги болалар боғчаси қуриб битказилди. Уни Чкалов номли самолётсозлик корхонасининг қўли гул бинокорлари қуриб бердилар. Боғча территорияси батамом кўкаламзорлаштирилди. Бу ерга 100 тупдан зиёд турли манзарали дарахтлар ва гул кўчатлари ўтқазилди. Боғчада ҳа демай қувноқ фарзандларнинг шўх кулгуси янграйди.

Чкалов номли самолётсозлик корхонасининг ишчи-хизматчиларидан 144 оилага янги уйларнинг калитлари тақдим этилди. Улар ўз квартираларига кўчиб, 2 та 72 квартирали уйни тўлдиришди. Куни кеча ана шу бинолар қаторида қурувчилар яна бир 72 квартирали уйни фойдаланишга топширдилар. Қабул қилиш комиссияси шу бинони пардозлашда қатнашган 2-пардозлаш бошқармаси азаматларининг ишига яхши баҳо берди. Улар ҳозир шу объект ёнидаги 72 квартирали иккинчи бинода пардозлаш ишларини қизитиб юбордилар. Бу уй ҳам тез кунларда қўлдан чиқарилади.

Кунда 400 мингта хат

Пойтахт кўчаларида, корхона ва ташкилотлар олдида, аҳоли гавжум жойларда ўрнатилган почта қутиларининг сони ҳозир бир мингтадан ортиб кетди. Республикамиз шаҳарларидаги почта қутиларининг жами эса, бу рақамдан беш баравардан зиёд кўпдир.

Республикамиз шаҳар ва қишлоқларида қўйилган почта қутиларининг сони йигирма беш мингтадан ҳам ортиқдир. Бу қутиларга ташланаётган кундалик хатлар ҳисоблаб чиқилди. Натижада ҳар куни мамлакатимизнинг турли бурчакларига 400 мингта хат юборилаётганлиги маълум бўлди.

Аҳолига почта хизмати кўрсатишни янада яхшилаш мақсадида республиканинг турли жойларида беш йиллик охиригача яна неча минглаб почта қутиси ўрнатиш белгиланди.

БУЮРТМА БАЖАРИЛДИ

Юрий Гагарин номли «Таштекстильмаш» заводи меҳнаткашлари болгар дўстларнинг «ПК-100М» маркали агрегат юборилиши тўғрисидаги буюртмаларини бажо келтирдилар. Корхона коллективи Болгария тўқимачилари номига 18 та ана шундай йигирув-ўров машинасини жўнатди. Бу қудратли машиналарнинг ҳар бири ўзига хос поток линия ҳисобланиб, бир вақтнинг ўзида тўртта ишни бажаради. Болгария тўқимачилик саноати мутахассислари «ПК-100М» маркали совет агрегатини жуда яхши биладилар. Яқинда ана шу мамлакатда бўлиб ўтган халқаро кўргазмада Ўзбекистоннинг бу машинаси олтин медаль олишга муваффақ бўлди.

Ҳозир корхона коллективи дўст Болгария тўқимачиларига атаб яна 26 та «Р-192-3» маркали машина тайёрламоқдалар. Бу машиналар ҳам апрель ойи охиригача жўнатилади.

САМАРҚАНД. Бу ерда уй-рўзғор холодильниклари ишлаб чиқарадиган заводнинг бош корпуси қурила бошланди. Ҳар йили конвейерлардан уч юз мингта холодильник туширилади.

СУРАТДА: қурилиш участкасида ер ости ишлари бажарилаётган пайт.
А. Кузменко фотоси, (ЎзТАГ).

Қорақамишнинг бир куни

ЙИГИРМА БИРИНЧИСИ ТАХТ

Сағбон ва Қорасарой кўчалари ўртасида бунёд этилаётган Қорақамиш турар-жой даҳаси кун сайин обод бўлмоқда. Октябрь районининг ана шу катта бир территорияси бугунги кунда ўзига хос шаҳарчага айланган.

Ҳаммаёқда қурилиш, кўтарма кранлар, булдозер ва грейдерлар ҳаракати тинмайди. Асфальт йўллар ёқасида беш қаватли кўркам бинолар бир текис саф тортиб турибди. Бундай уйлар сони йигирмата.

Навоий шаҳар қурилиш бошқармаси даҳа ўртасидаги замонавий ихчам бинога жойлашган. Бошқармага бораверишда ўнг қўлда уч қаватли мактаб биноси. Унинг ҳавозаларида пардозчилар сувоқ қилишяпти. Чап томонда куни кеча ҳавозалари йиғиб олинган тўрт қаватли 56 квартирали уй ўзини кўз-кўз қилиб турибди. Бу, 21-тайёр уйдир.

Навоийлик қурувчилар ўтган вақт мобайнида 18 ярим гектар майдонда қурилиш ишларини авж олдиришди. Ваъдаларининг устидан чиқиб, 20 та беш қаватли бино қуриб бердилар. 50 минг квадрат метр ҳажмдаги кўркам бинолардан ҳамшаҳарларимиз 1600 та квартира олдилар. Ҳозир навоийликлар бунёд этган қулай уйларда 6 минг киши истиқомат қиляпти.

ҚЎШИМЧА УЙЛАР

Бошқарма қурувчилари уй-жой қурилиши бўйича 1968 йил бошидан буён планга қўшимча меҳнат қилишяпти. Аҳил коллектив В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллигини муносиб кутиб олиш мақсадида йил давомида тошкентликларга қўшимча яна учта уй қуриб беришга аҳд қилишган.

— Бунда биз барча имкониятларимизни ҳисоблаб чиққанмиз, — дейди қурилиш-монтаж бошқармасининг бош инженери В. А. Ломтев. Шу уйлардан бири — 56 квартирали тўрт қаватли уй куни кеча қўлдан чиқарилди. Атрофлари ободонлаштирилиб, давлат комиссиясига ҳавола қилинди.

Шу ерда яна иккита 4 қаватли ғиштин бино қад кўтаряпти. Унинг ҳар бири 80 квартирали қилиб қуриляпти.

ДАҲА АҲОЛИСИ УЧУН

— Даҳа аҳолиси учун яна нималар қуриб берасизлар? — мурожаат қилдик ишлаб чиқариш техника бўлими бошлиғи Н. В. Ивановга.

— Юринг, яхшиси қурилишларимизга борайлик, — деди Николай Владимирович. Уч қаватли мактаб биноси, спорт ва акт зали галерея билан туташган. Б. М. Дегтерев бошлиқ участканинг пардозчилари меҳнат қилишяпти. Уларнинг мақсади — мактабни янги ўқув йилида фойдаланишга топширишдир. Шунинг учун ҳам А. Т. Дегтерова ва Р. В. Кондратева бошлиқ пардозчилар бригадалари ўзаро мусобақалашишган. А. Т. Дегтерева бригадаси ўтган ойда планни 130 процент ўринлатиб, кўчма вимпелни қўлга киритган.

Қурилиш ишларини тугатган А. Т. Андреев бошлиқ биринчи участка бинокорлари ҳозир «Ўзбекистон» меҳмонхонаси қурилишида ишлаяптилар.

— Мана бу жойда икки қаватли савдо маркази бўлади, — деди Иванов темир-бетон устунлардан тикланган блокларни кўрсатиб. 12 ўринли озиқ-овқат магазини, 100 ўринли ошхона, маиший хизмат кўрсатиш хонаси, қабул пункти, сартарошхона, кир ювадиган хона, чойхона, кўчма кутубхона, қизил бурчак ва бошқа иншоотлар шу жойда қурилади.

Яна ортга қайтиб 280 ўринли боғча-ясли қурилишига келдик. У билан ёнма-ён шунча ўринли боғча ясли ишлаб турибди. Бу ерда ҳам меҳнат авжида. Икки қаватли темир-бетон устунларнинг биринчи қавати бекитиляпти. Прораб Б. Я. Котляревский ҳамма ишларга бош-қош.

— Массив аҳолиси учун 800 ўринли кинотеатр қуришимиз керак, — деди яна Иванов. Аммо, шаҳар ижроия комитетининг капитал қурилиш бошқармаси кинотеатр қурилиши лойиҳасини ҳанузгача бермаяпти. Шу лойиҳани ўтган йил сентябрь ойидан буён кутяпмиз.

БУГУНГИ ТОШКЕНТ

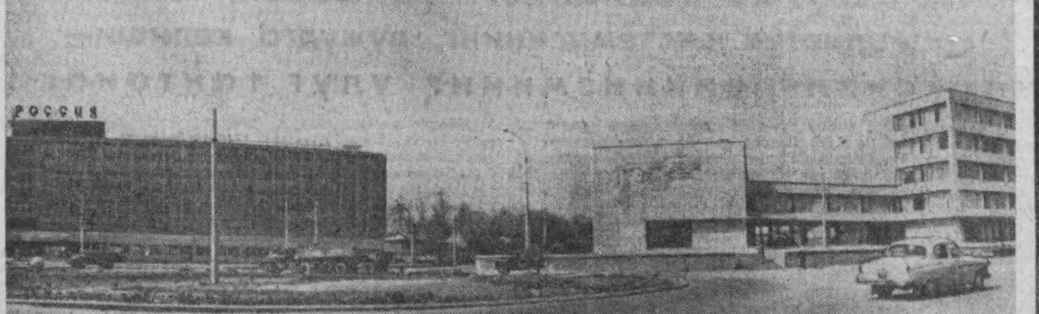

СУРАТДА. Сапёрлар майдонининг манзараси.
Р. Ткач фотоси.

МЕҲНАТ ВА КАПИТАЛ

● **ЧИЛИ**

ГАВАНА. Чилида забастовка ҳаракати тобора кенг қулоч ёзмоқда, Пренса Латина агентлиги мухбирининг Сантьягодан хабар беришича, мамлакатда 100 мингга яқин киши иш ташламоқда. Давлат муассасаларининг хизматчилари, ўқитувчилар, почта ва телеграф ходимлари, бинокор ишчилар ва авиакомпанияларнинг хизматчилари иш ҳақининг оширилишини талаб қилмоқдалар. Нарх-навонинг узлуксиз ошиб бораётганлиги сабабли шундай талаб қўйилмоқда. Масалан, ўтган йили, расмий маълумотларга қараганда, мамлакатда нарх-наво 22 процент ўсган.

Забастовка ҳаракати кенг қулоч ёзганлиги сабабли Чили ҳукумати бу забастовкани бостириш учун шошилинч чоралар кўрмоқда. Чили меҳнаткашлари бирлашган касаба союз маркази забастовка курашини қўллаб-қувватлаб, маъмурларнинг репрессия чораларига қарши қатъий норозилик билдирдилар.

● **ҲИНДИСТОН**

ДЕҲЛИ. Биҳар штати ўқитувчиларидан 150 минг киши иш ташлади. Улар иш ҳақининг оширилишини талаб қилмоқдалар. «Ҳиндистон таймс» газетасининг хабар беришича, шу штатнинг маъмурий маркази бўлган Патна шаҳрида ўқитувчиларнинг намойиши бўлиб ўтди. Намойиш қатнашчиларидан беш юздан кўпроқ кишини полиция қамоққа олди.

● **УРУГВАЙ**

МОНТЕВИДЕО. Мамлакатдаги энг йирик касаба союз бирлашмаси — Уругвай меҳнаткашлари миллий конвентининг даъвати билан яқинда пойтахтнинг кўпгина заводлари ва муассасаларида иш тўхтатилди. Пойтахтнинг турли районларидан меҳнаткашларнинг колонналари парламент биноси олдига келдилар. Бу ерда инфляция ва қимматчиликнинг тўхтовсиз ўсаётганлигига қарши норозилик митинги бўлиб ўтди. (ТАСС).

Турли мамлакатларда

ВАШИНГТОНДА ФАВҚУЛОДДА ҲОЛАТ

ВАШИНГТОН. Қўшма Штатларнинг пойтахти шу кунларда қамал ҳолатидаги шаҳарга ўхшайди. Оқ уй билан конгресс биноси ўртасида жойлашган бутун-бутун кварталлар полиция ва халқ гвардияси отрядлари билан шаҳарнинг негр аҳолиси ўртасидаги тўқнашувлар майдони бўлиб қолди. Ҳозиргача олти киши ўлдирилиб, қарийб 400 киши ярадор бўлди ва полиция 6 мингдан ортиқ кишини қамоққа олди.

Нобел мукофотининг лауреати Мартин Лютернинг ирқчилар томонидан ваҳшийларча ўлдирилганлиги негр аҳолисининг қаҳр-ғазабига сабаб бўлмоқда. Бу норозилик алангаси Қўшма Штатларнинг барча шаҳарларига, шу жумладан Вашингтонга ҳам ёйилди.

Шаҳар маъмурлари ва шахсан президент Жонсон пойтахтдаги ғалаённи бостириш учун барча чораларни кўрдилар. Яқин орадаги ҳарбий базадан Вашингтонга қўшинлар келтирилди. Мэриленд штатидан Вашингтонга томон олтинчи бронетанк полкининг танклари ва бронетранспортёрлари йўлга чиқди. Арлингтондаги форт-майердан учинчи дивизия Оқ уй ва конгресс рўпарасидаги позицияни ишғол қилдилар. Шаҳарни «тинчитиш» операциясида Мэриленд штатидаги форт-миддан моторлашган батальон ҳам қатнашмоқда. Детройтдаги негрлар қўзғолонини бостириш ветеранлари, шимолий Каролина штатидаги 82-ҳаво десант дивизиясининг икки мингдан кўпроқ парашютчилари уларга ёрдамга чақирилди.

АҚШ пойтахтида фавқулодда ҳолат эълон қилинди. Мамлакатнинг бошқа районларидан шаҳарга келиш ман қилинди. Кечқурун соат 17 дан 30 минут ўтгандан бошлаб эрталаб соат 6 дан 30 минут ўтгунча комендантлик соати эълон қилинди ва шу вақт ичида кўчада юрган пропискасиз ҳар бир киши қамоққа олиниши мумкин.

Қўшинларни Вашингтонга олиб келиш давом этмоқда. Ҳозирги вақтда пойтахтда 8 минг солдат бор. Кечқурунгача Вашингтонга яна мунтазам армия солдатлари ва денгиз пиёда аскарларидан 5 мингга яқин киши келтирилиши кутилмоқда.

МЕҲМОНЛАРИМИЗ

«Унэн» газетасининг ходими Онон Цагандорж бошчилигидаги Монголия журналистлари делегацияси тўрт кун Ўзбекистонда меҳмон бўлиб турди.

Қардош Монголиядан келган меҳмонлар республика пойтахтининг ҳаёти билан танишдилар, шаҳар яқинидаги колхозлардан бирида бўлдилар, тошкентлик журналистлар билан учрашдилар.

(ЎзТАГ).

ОЛИМ БИЛАН УЧРАШУВ

Кеча Низомий номли Тошкент Давлат педагогика институти профессор-ўқитувчилар ва студентлар коллективи Ўзбекистонда хизмат кўрсатган фан арбоби, филология фанлари доктори, профессор Ҳомил Ёқубовнинг туғилганига 60 йил, ижодий фаолиятига 40 йил тўлиши муносабати билан юбилей кечасига тўпланди.

Кечани институт ректори, тарих фанлари доктори, профессор Ш. Абдуллаев очиб, олимнинг адабиёт соҳасида босиб ўтган ижоди ҳақида сўзлаш учун ўзбек адабиёти кафедрасининг доценти Саодат Тўрабековага беради.

— Отахон адабиётшунос ўзининг 40 йиллик ижодида жуда сермаҳсул ишлар қилди, у яратган илмий асарлар, танқидий мақолалар ва қатор монографиялар, ўнлаб китобларини кенг жамоатчилик севиб ўқиб келмоқда ва бундан кейин қатор китоблар ёзадилар ва биз ёш авлодлар уни қадрлаб ўқийди. — дейди С. Тўрабекова.

Шунингдек, юбилярни табриклаб доцентлардан Саъдиев, Ҳомидий, Маллаев, Имомов, Ибодов филология фанлари доктори Ҳайитметов, студент С. Тошевлар сўзладилар.

Кечада Ҳомил Ёқубов сўзга чиқиб, кечани уюштирган институт маъмуриятига ташаккур изҳор этди.

ИЛМИЙ КОММУНИЗМ АСОСЧИСИ

Карл Маркс туғилган куннинг 150 йиллигига аталган Тезислар

Илмий коммунизм асосчиси, гениал мутафаккир, оташин революционер, жаҳон пролетариатининг устози ва йўлбошчиси Карл Маркс туғилган кунга 1968 йил 5 майда 150 йил тўлади.

Тарихда энг революцион синф — пролетариат ижтимоий ҳаёт майдонига чиқиб инсоният тарихида бурилиш вужудга келган маҳалда Карл Маркс ўзининг маслакдоши ва содиқ сафдоши Фридрих Энгельс билан бирга коммунизм учун кураш байроғини баланд кўтардилар. Маркс билан Энгельснинг бутун назарий ва амалий фаолияти шу синфнинг сиёсий ва ғоявий ривожланишига ёрдам берди.

Маркснинг улуғлиги шундаки, у тарихий ривожланишнинг бутун бориши кун тартибига қўйган саволларга жавоб топиб берди. Маркс инсониятнинг ижтимоий онгида жуда зўр инқилоб қилди, пролетариатнинг тарихий ривожланиш қонунларини тўғри акс эттирувчи илмий дунёқарашини ишлаб чиқди. У социализмни утопиядан фанга айлантирди, капитализмнинг ҳалок бўлиши ва коммунизмнинг тантана қилиши муқаррарлигини асослаб берди. К. Маркс ишчилар синфининг тарихий вазифаси эксплуататорлар тузумининг гўркови ва социалистик жамиятнинг бунёдкори эканлигини тушунтириб, бу билан ишчилар синфини қуроллантирди, революцион назарияни оммавий ишчилар ҳаракати билан қўшиш йўлини кўрсатиб берди.

Пролетариатни озод қилиш учун кураш Маркс ҳаёти ва фаолиятининг асосий мазмуни бўлди. Маркс ўз жўшқин табиатига хос бўлган бутун эҳтирос билан шу курашга берилиб кетди. Маркс билан Энгельс «Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!» деган жанговар шиор остида уюшган халқаро коммунистик ҳаракатни бошлаб бердилар.

Маркснинг ҳаёт йўли ниҳоят даражада қийин йўл бўлди. У Европадаги барча мамлакатларнинг реакцион кучлари томонидан таъқиб қилиниб турди, буржуазия идеологиясининг қуролбардорлари унинг устига туҳматлар ёғдириб турдилар. Лекин пролетар революционери бурчига чексиз содиқ бўлган Маркс ҳамма синовларга мардларча бардош берди.

Революцион курашда ва ҳаёт машаққатларини тортаётганида Маркс ўзининг жанговар сафдоши ва энг яқин дўсти Энгельсдан ҳамиша энг бақувват ва энг таъсирчан мадад олиб турди. Улар дабр революцион воқеаларининг марказида ҳамиша ёнма-ён турдилар, пролетариатнинг революцион таълимотини биргаликда ишлаб чиқдилар.

К. Маркс ва Ф. Энгельснинг вафотидан сўнг уларнинг ишини В. И. Ленин давом эттириб, марксизмни янги тарихий шароитларда ривожлантирди.

Марксизм идеялари пролетариат синфий курашининг ҳамма босқичларида ўзининг ҳаётийлигини кўрсатди. **Монополистик капитализмга қадар бўлган даврда**, яъни пролетариат мустақил сиёсий кучга айлана бошлаган, пролетар революциясининг армияси шакллана бошлаган вақтда марксизм идеялари жуда катта роль ўйнади.

Капитализм тинч ривожланиш давридан кейин 1905 йилдаги рус революцияси бошлаб берган зўр революцион ларзалар палласи бошланган **империализм даврида** марксизм-ленинизм идеялари пролетар революционерлари ва ўзини озод қилиш курашига кўтарилган меҳнаткашлар оммаси учун амалий ҳаракатга қўлланма бўлиб қолди. Биринчи жаҳон уруши капиталистик системанинг ғоят чуқур зиддиятларини ниҳоят даражада кескинлаштириб юборди ва яққоллаштириб қўйди. Тарихда биринчи бўлиб ишчилар синфининг меҳнаткаш деҳқонлар билан иттифоқи ҳокимиятини барқарор қилган Улуғ Октябрь социалистик революцияси инсониятга социализм йўлини очиб берди.

Улуғ Октябрнинг ғалабасидан кейин бошланган **ҳозирги даврда** — бутун жаҳон миқёсида социализмга ўтиш даврида марксизм-ленинизм таълимоти янги ғалабалар қозонмоқда. Совет Иттифоқида, унинг кетидан эса бошқа бир қанча мамлакатларда марксизм-ленинизмнинг илмий негизида ижтимоий ҳаёт амалий равишда қурилмоқда. Жаҳон социалистик системаси вужудга келганлиги бу таълимот кучи ва ҳаётийлигининг ёрқин ифодаси бўлди. Айни вақтда капиталистик дунёда бу зиддиятлар тобора кўпроқ кескинлашмоқда ҳамда пролетариатнинг ва барча меҳнаткашларнинг монополистик буржуазияга қарши синфий жанглари кучайиб бормоқда: империализмнинг мустамлакачилик системаси озодлик ҳаракатининг зарбалари остида яксон бўлди. Халқаро майдондаги кураш давомида кучларнинг нисбати социализм фойдасига тобора кўпроқ ўзгармоқда. Марксизм-ленинизм ғоялари миллионларнинг онгига сингиб, буюк моддий куч бўлиб қолди.

I. Маркс—революцион пролетариатнинг энг улуғ назариётчиси ва йўлбошчиси

1. Маркснинг Энгельс билан ҳамдўст бўлиб ишлаб чиққан таълимоти яхлит дунёқарашдир, фалсафий, иқтисодий ва социал-сиёсий қарашларнинг мунтазам системасидир. К. Маркс билан Ф. Энгельс марксизмнинг уч таркибий қисми бўлган диалектик-материалистик фалсафани, илмий-сиёсий иқтисодни ва илмий социализмни яратиб бердилар. Шу қисмларнинг ҳар бири марксизмгача бўлган ижтимоий фикрни танқидий ўзлаштиришнинг ва янада ривожлантиришнинг натижаси бўлиб, бу ижтимоий фикр XIX асрнинг уч асосий оқимида: немис классик фалсафасида, инглиз сиёсий иқтисодида ва француз утопик социализмида ўзининг энг юксак даражасига етган эди. Марксизм фан тараққиётининг катта йўлидан четда пайдо бўлган йўқ, балки шу фан эришган барча энг яхши муваффақиятларнинг қонуний вориси ва давомчиси бўлди. Марксизмга қадар бўлган ижтимоий назариялар аксарият эътибори билан мушоҳида характеридаги назариялар эди. Шу назариялардан фарқ қилиб, марксизм революцион кураш оловида ўсиб етишди ва фақат дунёни билишнинггина эмас, шу билан бирга дунёни тубдан ўзгартиришнинг ҳам қудратли қуроли бўлиб қолди.

а). К. Маркс билан Ф. Энгельс табиат, жамият ва инсон тафаккурининг энг умумий қонунлари тўғрисидаги фан бўлган диалектик ва тарихий материализмни вужудга келтириб, фалсафада буюк революцион тўнтариш қилдилар.

Марксга қадар бўлган даврда кўпгина файласуфлар материалистик хулосаларга келган эдилар. Лекин уларнинг материализми ҳар томонлама ва изчил материализм эмас эди, ривожланиш назарияси билан узвий равишда қўшилмаган эди, инсоният жамиятини билишга татбиқ қилинмаган эди. Маркс билан Энгельс турли фалсафий оқимларнинг идеализмини ва метафизикасини кескин равишда бартараф қилдилар, материализмни диалектика билан қўшдилар, унинг қоидаларини ижтимоий жараёнларни билишга татбиқ қилиб, янги, чинакам илмий фалсафий таълимотни — диалектик материализмни яратиб бердилар.

Марксизм ўзигача бўлган фалсафанинг мушоҳадачилиги билан алоқани узиб, унга актив, ўзгартирувчи тус берди, уни ижтимоий тарихий практика билан чамбарчас боғлади. Маркс бундай деган эди: «Файласуфлар оламни турлича изоҳлаб келдилар, лекин гап—уни ўзгартиришдадир» (Асарлар, 3 том, 4 бет).

Маркс материализмни тарихий ривожланишни тушунишга татбиқ қилиб, ижтимоий ҳаётда моддий ишлаб чиқаришнинг белгиловчи ролини исботлаб берди. Маркснинг назарида тарих қонуниятли жараён бўлиб, бу жараён давомида бир иқтисодий-ижтимоий формациянинг ўрнини иккинчиси эгаллайди. Маркс халқ оммасининг тарихидаги ҳал қилувчи ролини ва ижтимоий ривожланиш давомида бу роль оша боришини асослаб берди. Марксизм тарихий жараённинг объектив характерини эътироф қилиб, инсонларнинг онгли фаолияти бу жараёнда катта роль ўйнашини кўрсатиб ўтади, революцион назарияга жуда катта аҳамият беради.

б) К. Маркс илмий-сиёсий иқтисодни вужудга келтирди, ишчилар синфининг революцион курашини ва ғалабасини иқтисодий жиҳатдан асослаб берди.

Маркс ўзининг асосий асари бўлган «Капитал»да ва бошқа асарларида буржуа жамияти ҳаракатининг иқтисодий қонунларини ва капиталистик эксплуатация механизмини очиб бериб, ёлланган ишчилар меҳнатининг ҳақ тўланмаган қисми яратиб берган маҳсулотни капиталистлар ўзлаштириши йўли билан мана шу эксплуатация вужудга келишини исботлаб берди. Шу тариқа пролетариат билан буржуазия ўртасидаги муросасиз синфий антагонизмнинг энг чуқур негизи очиб берилди. Қўшимча қиймат назарияси Маркс иқтисодий таълимотининг негизи бўлиб қолди.

Капиталистик ишлаб чиқариш усулини революцион тарзда йўқ қилиб ташлаш йўли билангина ишчилар синфи озод қилиниши мумкин. Маркс шуни исботлаб бердики, капитализм ривожлана борган сари ишлаб чиқариш капиталистик тарзда умумлаша беради, тағин ҳам юксакроқ ижтимоий тузум — социалистик тузум учун моддий шарт-шароит яратила боради. Маркс буржуа жамиятидаги ишлаб чиқарувчи кучлар билан ишлаб чиқариш муносабатлари ўртасидаги, ишлаб чиқаришнинг ижтимоий характери билан ишлаб чиқариш натижаларини хусусий мулкчилик тарзида ўзлаштириш ўртасидаги зиддиятни очиб ташлади. Капитализмнинг барча зиддиятлари кескинлашаётганлиги асосида мана шу зиддият ётибди ва бу зиддият социалистик революциянинг объектив шарт-шароитидир. Бинобарин, социалистик революция бўлиши муқаррар, деган хулоса марксизмнинг иқтисодий назариясидан бевосита келиб чиқади. Мана шу назария ва тарихни материалистик тушуниш туфайлигина социализм илмий характер касб қилди. Социализм сиёсий иқтисодининг энг муҳим принциплари Маркснинг иқтисодий таълимотида таърифлаб берилди.

в) Маркс билан Энгельс яратиб берган илмий социализм революцион ишчилар ҳаракатининг назарияси ва программасидир.

Маркс билан Энгельс капитализм ривожланишининг қонуниятларини тадқиқ қилиб, барча революцион вазифалар орасида энг революцион вазифани—капитализмни, умуман ҳар қандай эксплуатацияни емириб ташлаб, коммунистик жамият қуриш вазифасини тарих пролетариат зиммасига юклаганлигини ва пролетариат мана шу вазифани бажарувчи социал куч эканлигини кўришга муваффақ бўлдилар. Маркснинг энг катта хизмати шундаки, у пролетариатнинг жаҳоншумул тарихий вазифасини асослаб берди.

К. Маркс билан Ф. Энгельс социалистик революция тўғрисидаги таълимотни ишлаб чиқдилар, социалистик революция пролетариатнинг сиёсий ҳокимиятни қўлга олиб, янги жамият қуриш учун шароит вужудга келтиришига имкон берадиган бирдан-бир усул эканлигини кўрсатиб бердилар. Улар омманинг революцион ижодкорлигига жуда катта аҳамият бериб келдилар, социалистик революция проблемаларининг ҳаммасини бир қолипга солишга қарши чиқдилар, социалистик революцияни амалга ошириш формалари жуда хилма-хил эканлиги тўғрисидаги идеяни илгари сурдилар.

К. Маркс билан Ф. Энгельс революцион синфий кураш назариясини буржуазия билан пролетариат ўртасида синфий ҳамкорликни тарғиб қилиш билан ўнг оппортунистларча алмаштиришни қатъиян рад қилдилар, капитализм социализмга тинч ўсиб кириши мумкин, деган реформистик уйдирмаларни, шунингдек капитализмнинг социал-иқтисодий негизларини сақлаб қолган ҳолда унинг иллатларини ва зиддиятларини йўқотиш мумкин, деган даъволарини ҳам фош қилиб ташладилар. Айни вақтда марксизмнинг асосчилари майда буржуа «сўл» оппортунистлар ва сектантларнинг авантюристик тактикасини ва сохта революцион баландпарвоз гапларини шафқатсизлик билан танқид қилдилар. Улар революцион вазият билан ҳисоблашмай, революция «қилиш»га қаратилган уринишлардан эҳтиёт бўлиш кераклигини таъкидладилар, «радикал социалистик революция иқтисодий ривожланишнинг муайян тарихий шароити билан боғланганлиги»ни (Асарлар, 18 том, 612 бет) қайта-қайта уқтирдилар.

Маркс билан Энгельс қайта-қайта тушунтириб айтдиларки, жамиятни революцион йўл билан ўзгартириш узоқ давом этадиган мураккаб иш бўлиб, бу иш буржуа-демократик тўнтариш билан чекланиб қолиши мумкин эмас. Мулкдор синфларнинг ҳаммаси ҳукмронликдан четлаштирилмагунча, пролетариат давлат ҳокимиятини ўз қўлига олмагунча революция давом эта бериши лозим. Бу курашда ишчилар синфи капитал эксплуатация қилаётган барча меҳнаткашларнинг ва аввало деҳқонларнинг манфаатларини ифодаловчи куч бўлиб майдонга чиқади. «Шунинг учун деҳқонлар буржуа тартибини ағдариб ташлаш вазифасини бажарувчи **шаҳар пролетариатини** ўзининг табиий иттифоқчиси ва йўлбошчиси деб билади». (Асарлар, 8 том, 211 бет.).

Пролетариат диктатураси тўғрисидаги таълимот илмий социализм назариясида марказий ўринни олиб турибди. К. Маркснинг сўзи билан айтганда, синфий курашни тушуниб олишга у қўшган ҳисса шундан иборатки. «1) **синфларнинг мавжудлиги ишлаб чиқариш тараққиётининг муайян тарихий фазаларигагина** боғлиқдир, 2) синфий кураш албатта **пролетариат** диктатурасига олиб боради, 3) бу диктатуранинг ўзи **ҳар қандай синфларни йўқ қилиб, синфсиз жамиятга** ўтишдан иборат...» (Асарлар, 28 том, 427 бет).

К. Маркс билан Ф. Энгельс шуни исботлаб бердиларки, пролетариат ўз ҳукмронлигини ўрнатаётганида буржуазиянинг тайёр давлат машинасидан фойдаланиши мумкин эмас, балки бу машинани синдириб, мажақлаб ташлаб давлат ҳокимиятининг янги системасини вужудга келтириши лозим. Пролетариат диктатураси экспроприаторларни экспроприация қилишдан иборат ўзининг тарихий вазифасини бажаради, ағдариб ташланган эксплуататор синфларнинг қаршилигини бостиради, антагонистик синфларнинг мавжудлигига асос бўлган шарт-шароитни тугатади, хусусий мулкни муҳофаза қилиб ва таъминлаб келган нарсаларнинг ҳаммасини емириб ташлайди, социалистик жамият қуришни ташкил этади.

К. Маркс билан Ф. Энгельс шуни исбот қилиб бердиларки, капитализм ўрнини социализмнинг эгаллаши бир қанча босқичлардан ўтадиган қонуниятли тарихий жараёндир. К. Маркс билан Ф. Энгельс коммунистик жамият қуйидаги босқичлардан ўтиб такомил топишини зийраклик билан олдиндан кўриб айтиб бердилар: капитализмдан социализмга ўтиш даври; коммунизмнинг биринчи фазаси — социализм ва олий фазаси — коммунизмнинг ўзи.

Социал зулм ва тенгсизликнинг ҳар қандай турлари ва формаларидан халқ оммасини тўла равишда озод қилиш, ижтимоий турмушни энг мақбул тарзда ташкил этиш, шахсни ҳар томонлама ривожлантириш, одамнинг табиат кучлари устидан ҳукмронлик қилишига эришиш шарт-шароитларини аниқлаб, йўлларини кўрсатиб бериш марксизмнинг олий вазифасидир. Коммунизм айрим шахснинг манфаатлари билан бутун жамиятнинг манфаатларини уйғунлаштириб бир-бирига қўшишни тақозо қилади. Коммунизм гуманизмнинг реал ифодасидир.

2. **Маркс пролетариат синфий кураши стратегияси ва тактикасининг энг муҳим принципларини белгилаб берди.** У революцион ҳаракатнинг ҳамма босқичларида қуйидагиларни таъминлаши зарур деб ҳисоблади:

— бутун озодлик ҳаракатида ишчилар синфининг сиёсий партияси бош бўлган ҳолда шу синфнинг раҳбарлик ролини амалга ошириш;

— ҳаракатнинг пироварди мақсадлари учун курашни ишчилар синфининг энг яқин иқтисодий ва сиёсий вазифаларини ҳал қилиш билан қўшиб олиб бориш;

— пролетариатнинг меҳнаткашларнинг кенг табақалари билан ва аввало деҳқонлар билан мустаҳкам иттифоқини вужудга келтириш;

— пролетариат синфий ҳаракатини демократик эркинликлар, мазлум халқларни миллий озод қилиш учун олиб борилаётган курашни қўллаб-қувватлаш билан бирга қўшиш;

— пролетар интернационализмига содиқлик;

— илмий коммунизм принципларига содиқлик ва тактиканинг пухталиги.

Марксизм таълим бериб айтадики, капиталнинг халқаро кучига, турли мамлакатлардаги буржуазиянинг биргаликда куч ва ғайрат сарфлаб пролетариат ҳаракатини бостириш учун қилаётган уринишларига ишчилар синфи ўзининг интернационал бирлигини қарама-қарши қилиб қўйиши лозим. Ишчилар синфининг халқаро бирдамлиги шу синф ғалаба қилишининг муқаррар шартидир. «Ўтмиш тажрибаси шуни кўрсатдики, деб ёзган эди Маркс, турли мамлакат ишчилари ўртасида бўлиши ва уларни озодлик учун олиб бораётган курашларида бир-бирларини маҳкам туриб қўллаб-қувватлашга йўллаши лозим бўлган қардошлик иттифоқини менсимаслик ишчиларнинг тарқоқ бўлиб қолган ҳаракатларини ёппасига мағлубиятга учратиш билан жазолайди» (Асарлар, 16 том, 10-11 бетлар).

Маркс буржуа миллатчилигига ва шовинизмга қарши кескин кураш олиб бориб ҳамиша шуни таъкидлаган эдики, ишчилар синфининг чинакам миллий манфаатлари интернационал манфаатларга зид келмай, аксинча шу интернационал манфаатлар билан узвий равишда қўшилиб кетади. Интернационализм принципларини унутиб қўйиш, бутун халқаро ишчилар ҳаракатигагина зарар етказиб қолмасдан, шу билан бирга аввало шу принципларни унутиб қўйган мазкур мамлакат ишчилар синфининг миллий манфаатларига ҳам зарар етказади.

К. Маркс пролетариатнинг синфий кураши милитаризмга қарши, босқинчилик урушларига қарши кураш билан ўзаро боғланганлигини очиб берди. У барча мамлакат пролетарларини эксплуататорларга қарши ва жиноий мақсадларни кўзлаб миллий бидъатларни ишга солаётган ҳамда босқинчилик урушларида халқларнинг қонини тўкиб бойлигини исроф қилаётган эксплуататорларнинг милитаристик сиёсатига қарши биргаликда ҳаракат қилишга чақирди. «...Ишчилар синфи тарих майдонига индамай ижро қилувчи бўлиб чиқмасдан, балки ўз масъулиятини англаган ва «хўжайинлар» уруш тўғрисида жар солаётган жойда тинчлик ўрнатишга лаёқатли бўлган мустақил куч сифатида майдонга чиқади» (Асарлар, 16 том, 372-373 бетлар).

3. **Маркс пролетариатнинг жаҳоншумул тарихий ролини асослаб, унинг синфий ташкилоти бўлиши зарур, деган хулосага келди.** Маркс ишчиларнинг иқтисодий манфаатлари учун курашда уларнинг оммавий ташкилотлари бўлган касаба союзларига катта аҳамият берди. Лекин Маркс таълимотига кўра, фақат ишчилар синфининг революцион партиясигина пролетариат синфий ташкилотининг олий формаси, пролетариатнинг илғор раҳбар кучи бўлиши мумкин.

Маркс пролетар партияси жанговарлик қобилиятининг манбаи пролетар партиясининг ғоявий бирлигида ва жипслигида эканлигини тинмай уқтириб келди. У партия ташкилий тузилишининг асосларини, пролетар партиявийлигининг принципларини ишлаб чиқди, бу эса: устав ва программани бажаришнинг мажбурийлиги, озчиликнинг кўпчиликка бўйсуниши, қаттиқ интизомни партиянинг ички кенг демократияси билан қўшиб олиб бориш, ҳар бир партия аъзосининг ҳуқуқларига риоя қилишдан иборатдир. Маркс билан Энгельс, тарихни қаҳрамонлар яратади, деган идеалистик назариянинг шармандасини чиқариб, раҳбарликнинг коллектив методларини астойдил ёқладилар, айрим арбобларнинг улуғланишига қатъиян қарши чиқдилар.

К. Маркс билан Ф. Энгельс биринчи халқаро коммунистик ташкилот бўлган Коммунистлар Союзини туздилар, бу Союз пролетар революционерларини тарбиялаш мактаби бўлиб қолди ва пролетар партиясининг куртаги бўлиб, I Интернационалнинг ўтмишдоши бўлиб тарихга кирди. Маркс билан Энгельс ёзган «Коммунистик партия Манифести» Коммунистлар Союзининг Программаси бўлиб қолди.

1848—1849 йиллардаги революция синфий кураш тўғрисидаги марксизм назариясининг хулосаларини амалда исботлаб берди. Маркс билан Энгельс бошчилигидаги Коммунистлар Союзининг аъзолари авж олиб кетган революцион демократик ҳаракатда жуда фаол қатнашиб, пролетариат манфаатларини қаттиқ ҳимоя қилдилар. Маркс редакторлик қилиб келган «Янги Рейн газетаси» илғор демократиянинг минбари бўлибгина қолмасдан, шу билан бирга уюштирувчи революцион марказга ҳам айланди. Революция мағлубиятга учрагандан кейин бошланган даврда Маркснинг пролетар революционерларини жипслаштириш йўлида олиб борган ишлари ва илмий назарияни ишлаб чиқишни давом эттирганлиги пролетариат озодлик курашининг янги, тағин ҳам юксак босқичини тайёрлашда жуда катта роль ўйнади.

4. **1864 йилда I Интернационал — Халқаро ишчилар уюшмаси ташкил этилганлиги К. Маркс революцион-амалий фаолиятининг жуда катта муваффақияти бўлди.** Маркс Интернационалнинг жон-тани бўлди, унинг чинакам йўлбошчиси бўлди. унинг халқаро пролетариат курашининг асосий йўлларини белгилаб берган барча энг муҳим ҳужжатларини ёзиб берди. I Интернационал пролетариат халқаро бирдамлигини ривожлантиришда катта босқич бўлиб қолди, марксизмни ишчилар ҳаракати билан қўшишдаги муҳим давр бўлди.

Маркс билан Энгельс пролетар революционерларининг А. Бебель, И. Ф Беккер, Э. Варлен, В. Вольф, Ф. Зорге, П. Лафарг, В. Либкнехт, Л. Франкель ва бошқа шулар каби порлоқ туркумини тарбиялаб етиштирдилар.

I Интернационал доирасида Маркс ва Энгельс нопролетар социализмнинг турли оқимларига қарши, реформизмга ва «сўл» сектантликка қарши кескин кураш олиб бордилар. М. Бакунин ва унинг издошлари бўлган анархистларнинг майда буржуа «революциончилиги» ғоявий тор-мор келтирилганлиги ва улар билан ташкилий алоқа бутунлай узилганлиги алоҳида аҳамиятга эга бўлди. Маркс анархистларнинг ишчилар синфининг революцион имкониятларига ишонмасликларини, зафарли революциянинг объектив шароитларини тушунмасликларини қоралади. Маркс шу нарсани кўрсатиб бердики анархистларнинг революцион курашнинг объектив равишда зарур босқичларидан сакраб ўтишга уринаётганликлари, исён ўз-ўзидан бошланиб кетади, деб тарғиб қилишлари, ишчилар ҳаракатининг раҳбар кучи бўлган партияни инкор қилишлари аслини олганда буржуазия олдида таслим бўлишга олиб келади. Маркс ишчилар ҳаракати ичида бузғунчилик қилаётган «сўл» сектантликни пролетариат ишига қилинаётган хоинлик, деб қаттиқ қоралади.

Халқаро пролетариат I Интернационал байроғи остида биринчи марта қудратли революцион куч бўлиб майдонга чиқди. Бу революцион куч шундай янги жамият қурадики, «тинчлик бу янги жамиятнинг халқаро принципи бўлиб қолади, чунки ҳар бир халқнинг ҳукмдори фақат битта нарса, у ҳам бўлса — **меҳнат** бўлиб қолади!» (Асарлар, 17 том, 5 бет).

Интернационал ишчилар синфини тарихда биринчи бўлиб пролетариат давлатини — 1871 йилги Париж Коммунасини вужудга келтириш учун уриниб кўришга ғоявий жиҳатдан тайёрлади. Маркс билан Энгельс Париж Коммунасининг туғилганини қизғин табрикладилар, ўзларининг маслаҳатлари билан Коммуна раҳбарларига кўмаклашишга интилдилар. Маркс Коммуна сабоқларини умумлаштириб, унинг ютуқлари ва хатоларини анализ қилиб, ишчилар синфининг илғор назарияси ва мустақил сиёсий партияси бўлиши зарурлигини яққол кўрсатиб берди, жамиятни революцион йўл билан ўзгартиришнинг муқаррар шарти бўлган пролетариат диктатураси тўғрисидаги таълимотни ривожлантирди.

Коммунадан кейин марксизм бора-бора ишчилар ҳаракатида асосий оқим бўлиб қолди. Жаҳон тарихининг янги даври — марксизмнинг кенг тарқалиш даври, оммавий социалистик ишчи партиялари тузиш даври бошланди.

5. **XIX асрнинг охирида, капиталистик мамлакатларнинг аксариятида ишчилар синфининг мустақил сиёсий партиялари тузилиб бўлганидан кейин халқаро пролетар бирлашмасини ташкил этиш вазифаси яна биринчи ўринга кўтарилди.** 1889 йилда Ф. Энгельснинг бевосита иштироки билан тузилган II Интернационал мана шундай бирлашманинг формаси бўлиб қолди.

К. Маркснинг вафотидан сўнг (1883 йил 14 март) Ф. Энгельс халқаро пролетариатнинг йўлбошчиси бўлиб қолаберди. У марксизмни пропаганда қилишда ва янада ривожлантиришда жуда катта хизмат кўрсатди. Энгельс майда буржуача социалистик доктриналарга, марксизмни бузишга ва вулгарлаштиришга қаратилган уринишларга қарши кескин кураш олиб борди, оппортунистик келишувчилик тенденцияларига ҳам, шунингдек «революцион» қуруқ гапларнинг ишқибозларига ҳам қаттиқ қарши чиқди. У марксизмнинг революцион моҳиятини қаттиқ туриб ҳимоя қилиб, марксизмнинг асосий қоидаларини догма тариқасида тушунишни, хилма-хил шароитларда марксизмни амалий қўллана билмасликни жиддий хавф, деб билди. Энгельс турли мамлакатлардаги ишчилар ҳаракатининг арбоблари билан алоқаларни ривожлантириш ва мустаҳкамлашни давом эттирди, уларга ўзининг маслаҳатлари билан ҳамиша ёрдамлашиб турди, ўзининг жуда катта тажриба ва билимларини улар билан баҳам кўрди.

Янги Интернационал ишга тушган дастлабки даврда асосан у марксизм заминида туриб иш олиб борди. У марксизмни янада мустаҳкамлашга, уни курашаётган пролетариатнинг кенг оммаси орасига ёйишга ёрдам берди, ишчилар синфининг касаба, кооператив, хотин-қизлар, ёшлар ва бошқа оммавий ташкилотларини ривожлантириш ва мустаҳкамлашда, шунингдек буржуа парламентаризмидан меҳнаткашларнинг манфаатлари йўлида фойдаланишга кўмаклашди.

Бироқ, Ф. Энгельснинг вафотидан сўнг империализм даври бошланиши билан II Интернационал фаолиятида оппортунистик тенденциялар кучая борди. II Интернационалнинг раҳбарлик составида устун бўлиб қолган оппортунизм оқибат натижада уни ғоявий-сиёсий жиҳатдан айнишга ва ҳалокатга олиб келди.

6. **К. Маркс билан Ф. Энгельс Россиянинг революцион имкониятларига чуқур ишондилар.** Маркс Россиядаги социал-иқтисодий аҳволни, синфий кучларнинг тутган ўрнини биринчи манбалардан ўқиб батафсил ўрганиб борди. У революцион демократлар Н. Чернишевский ва Н. Добролюбов асарларига юксак баҳо берди. Маркс рус революционерларининг кўплари билан таниш эди, улар билан яқиндан алоқа қилиб турди. Россиянинг ички ва ташқи аҳволини Маркс каби яхши билган ҳеч кимни учратган эмасман, деб Энгельс жуда ҳақ гапни айтган эди.

Маркс билан Энгельс, рус революцияси Европа учун, Ғарбда пролетар революцияларининг ғалаба қилиши учун жуда катта аҳамиятга эга бўлади, деб ҳисобладилар. Маркс Россиядаги революцион ҳаракат истиқболларига баҳо бериб, ёзган эдики, бу ҳаракат «оқибат натижада, эҳтимолки узоқ ва шиддатли курашдан кейин, Россия Коммунасини тузишга муқаррар олиб келиши лозим бўлади». (Асарлар, 19 том, 252 бет.). Тарих Маркснинг бу илмий башоратини тўла равишда исботлади.

7. **Марксизмнинг янада ривожланиши, пролетариатнинг революцион ҳаракатида марксизмнинг тарихий роли ошиб бориши, интернационализм асосида революцион кучларнинг жипслашуви Маркснинг содиқ издоши, унинг ишларининг ва таълимотининг гениал давомчиси Владимир Ильич Лениннинг назарий ва амалий фаолияти билан боғлиқдир.** Янги тарихий даврда ленинизм революцион фикрнинг ва революцион ҳаракатнинг жонли манбаи бўлди.

Ленинизм — марксизмнинг янги олий босқичидир, янги тарихий шароитларда, империализм ва пролетар революциялари шароитида, инсоният капитализмдан социализмга ва коммунизмга ўтаётган шароитда марксизмнинг ижодий ривожланишидир. Пролетар революцион кураши назарияси ва практикасининг давомийлиги ленинизмда акс этди. Ленин марксизмга киритган янгиликлар Маркс ва Энгельс таълимотининг моҳиятига ва методига асосланди. Ленин марксизмни яхшилаш байроғи остида эскириб қолган қоидаларни янгилаш ниқоби остида марксизмнинг революцион моҳиятини пучайтиришга уринган буржуазия идеологлари ва ревизионистларига қарши курашда муросасиз бўлди. Шу билан бирга Ленин марксизм назариясига догматик қарашга қарши ҳам кескин кураш олиб борди. Маркс таълимотига ижодий ёндошиш Лениннинг революцион кураш назариясини, стратегиясини ва тактикасини ҳар томонлама ривожлантиришига ва бойитишига имкон берди.

Ленинизм — ягона интернационал таълимотдир. Бу таълимот К. Маркс ва Ф. Энгельсдан сўнг бутун жаҳон озодлик ҳаракатида ва илмий билимлар соҳасида тўпланган жамики тажрибанинг якунидир. Марксизмнинг бутун таркибий қисмларини — фалсафа, сиёсий иқтисод, илмий коммунизмни Ленин ривожлантирди. У революциянинг марксча назариясини бойитиб конкретлаштирди, социализмнинг аввал бир неча ёки ҳатто алоҳида олинган бир мамлакатда ғалаба қилиши мумкинлиги тўғрисида хулоса чиқарди, буржуа демократик революциясининг ўсиб социалистик революцияга айланиши тўғрисидаги назарияни ишлаб чиқди, пролетар революциясини миллий озодлик кураши билан қўшиш идеясини ривожлантирди. В. И. Ленин янги типдаги пролетар партияси тўғрисида яхлит ва мунтазам таълимотни ишлаб чиққанлиги марксизм хазинасига қўшилган жуда катта ҳисса бўлди. Ленин тузган большевиклар партияси янги типдаги биринчи партия, шу партиянинг намунаси бўлиб қолди.

Ленин гениал назариётчи сифатидагина эмас, шу билан бирга революцион курашнинг буюк ташкилотчиси сифатида ҳам Маркс билан Энгельснинг муносиб ворисси бўлди. Улуғ Октябрь социалистик революциясининг йўлбошчиси, Совет давлатининг асосчиси бўлган Ленин биринчи бўлиб социалистик қурилиш проблемаларини ишлаб чиқди ва бу проблемаларни амалий ҳал этишга раҳбарлик қилди.

Лениннинг, большевистик партиянинг назарий ва амалий фаолияти халқаро ишчилар синфини революцион руҳда тарбиялашга ва жипслаштиришга, бошқа мамлакатларда коммунистик партияларни шакллантиришга ёрдам берди.

Большевизм халқаро аҳамият касб қилди, Лениннинг ёзишича, «Большевизм тинчлик даври ғалабаларини ҳам, **революцияларнинг бошланган даврининг** тажрибаларини ҳам ҳисобга олувчи чинакам пролетар ва коммунистик III Интернационалнинг ғоявий ва тактик асосларини **вужудга келтирди».** (Асарлар 28-том, 316-бет).

Ленин ташаббуси билан 1919 йилда вужудга келтирилган III Коммунистик Интернационал бутун дунёдаги ишчилар синфининг илғор, энг революцион элементларини жипслаштирди, коммунизм идеяларини омма орасига ёйишга жиддий ёрдам берди.

Революцион назарияни ривожлантиришдаги ленинча босқич XX асрнинг марксизмидир, ҳозирги давр марксизмидир. Ленинча давр Ленин барҳаёт бўлган давр билан чекланиб қолмайди, бу босқични КПСС ва қардош партияларнинг назарий фаолияти узлуксиз давом эттирмоқда, бу босқич жаҳон коммунистик ҳаракатининг программ дастурларида мужассамланмоқда.

Ҳозирги даврнинг характери, жаҳон революцион жараёнидаги асосий ҳаракатлантирувчи кучлар ва истиқболлар белгилаб берилганлиги, халқаро коммунистик ҳаракатнинг стратегияси ва тактикаси, ишчилар ҳаракатининг ва миллий озодлик ҳаракатининг актуал проблемалари, ҳозирги замон шароитида турли мамлакатларнинг социализмга ўтиш йўллари ва формалари ишлаб чиқилганлиги марксча-ленинча фикрнинг замонимиздаги энг муҳим муваффақиятларидир.

Совет Иттифоқи ва бошқа социалистик мамлакатларнинг жуда катта амалий тажрибасини умумлаштириш асосида социалистик жамиятнинг асосий қонуниятлари ва ҳаракатлантирувчи кучлари очиб берилди, марксизм-ленинизмнинг социалистик жамиятнинг иқтисодий ва маданий қурилиши тўғрисидаги, синфий структурадаги ўзгаришлар ва синфий тафовутларни бартараф қилиш йўллари тўғрисидаги, социалистик давлат ва демократия тўғрисидаги, социализмнинг ўсиб аста-секин коммунизмга айланиш вазифалари ва шароитлари тўғрисидаги қоидалари ривожлантирилди ва конкретлаштирилди.

Марксистларнинг коллектив куч ва ғайрати билан революцион назарияни ишлаб чиқишни давом эттириш — халқаро коммунизмнинг муҳим интернационал бурчидир.

II. СССРда социализм ғалабаси, жаҳон социалистик системасининг вужудга келиши— марксизм-ленинизмнинг улуғ тантанаси

8. **Инсониятнинг капитализмдан социализмга ўтиш даврини очиб берган Улуғ Октябрь социалистик революцияси марксизм-ленинизм байроғи остида ғалаба қилди.** Инсониятнинг энг доно кишилари асрлар бўйи орзу қилиб келган социализм, Маркс ва Энгельс хаёлдан фанга айлантирган социализм Совет мамлакатидаги миллионларча меҳнаткашлар ҳаётининг конкрет мазмуни бўлиб қолди. Марксизм-ленинизмнинг революцияни амалга ошириш йўллари ва формалари тўғрисидаги, пролетариат партиясининг стратегияси ва тактикаси ҳақидаги, пролетариат диктатураси тўғрисидаги энг муҳим идеялари революция жараёнида рўёбга чиқарилди ва ривожлантирилди. Октябрь илмий коммунизм асосчиларининг революцияда пролетариат ва унинг партиясининг раҳбарлик роли тўғрисидаги, ишчилар синфининг пролетариат раҳбарлигида энг камбағал деҳқонлар билан иттифоқи тўғрисидаги хулосасининг улуғ кучи ва ҳаётийлигини кўрсатди.

Маркс ва Энгельснинг давлат тўғрисидаги қарашларини В. И. Ленин тиклади. Оппортунистлар уларнинг бу қарашларини бузган эдилар. В. И. Ленин давлат тўғрисидаги, эски давлат машинасини синдириб ташлаш ва янги давлат аппаратини вужудга келтириш зарур эканлиги тўғрисидаги марксча таълимотни ривожлантирди ва конкретлаштирди. Пролетариат ўзининг сиёсий ҳокимиятидан халқ ғоят кўпчилигининг манфаатларини кўзлаб, ағдариб ташланган синфларнинг шиддатли қаршилигини бартараф қилмоқ учун, революция ғалабаларини ташқи душманлардан ҳимоя қилмоқ учун, социалистик қурилишни ташкил этмоқ учун фойдаланади. В. И. Ленин пролетариат диктатурасининг социал негизини—ишчилар синфининг меҳнаткаш деҳқонлар билан иттифоқини очиб берди, пролетариат диктатураси демократиянинг, мил-

(Давоми 3-бетда).

ИЛМИЙ КОММУНИЗМ АСОСЧИСИ

(Боши 2-бетда).

лионларча меҳнаткашлар учун демократиянинг олий типи эканлигини кўрсатиб берди.

Октябрь революцияси инсониятнинг эски, капиталистик дунёдан янги, социалистик дунёга ўтиши муқаррар эканлиги тўғрисидаги Маркс башорати тўғри эканлигини исбот қилди. Капитализм кенг кўламдаги ҳукмрон система бўлмай қолди. Жаҳон бир-бирига қарама-қарши бўлган икки системага — капиталистик система билан социалистик системага бўлиниб кетди.

9. **В. И. Ленин социалистик жамият қурилишининг марксча назариясини ижодий тарзда ривожлантирди.** В. И. Ленин капитализмдан социализмга ўтиш даврининг қонуниятлари ва асосий хусусиятларини очиб берди.

СССРда социализм қурилишининг Ленин ишлаб чиққан плани жаҳоншумул-тарихий аҳамиятга эгадир. Бу план мамлакатни индустрлаштиришни, қишлоқ хўжалигини социалистик негизда қайтадан қуришни, маданий революцияни амалга оширишни кўзда тутар эди.

Экспроприаторларни экспроприация қилиш, ишлаб чиқариш воситаларини социалистик негизда умумлаштириш — ҳокимият тепасига келган ишчилар синфининг биринчи энг муҳим социал-иқтисодий тадбиридир. Ишлаб чиқариш воситаларининг неча минг йиллаб давом этиб келган хусусий мулклигига асосланган ва шу сабабли абадий даҳлсиз бўлиб келган ишлаб чиқариш муносабатлари ўрнига социалистик ишлаб чиқариш муносабатлари барпо этилади. Ана шу ўзгаришлар жараёнида эксплуататор синфлар ва одамнинг одамни эксплуатация қилиши тугатилади, ишлаб чиқариш анархияси ва кризислар бартараф қилинади ҳамда хўжаликни план асосида юритиш учун моддий заминлар вужудга келтирилади.

Янги ижтимоий тузумнинг моддий техника базасини вужудга келтириш — бу тузумнинг ғалабаси учун ҳал қилувчи аҳамиятга эгадир. СССРда социализм қурилиши жараёнида ташқаридан ҳеч қандай иқтисодий ёрдам олинмай, тарихан қисқа вақт ичида мамлакатни индустрлаштириш амалга оширилди.

Социализм инсоният тарихида биринчи марта деҳқонлар масаласининг ҳал этилишини таъминлади. Ишчилар синфи билан деҳқонлар иттифоқини мустаҳкамлаш юзасидан марксизм-ленинизм кўрсатиб берган йўл, майда ишлаб чиқарувчиларни кооперативлаштириш йўли деҳқонларнинг манфаатларини бутун жамиятнинг туб манфаатлари билан узвий равишда боғлайди. Совет Иттифоқининг тажрибаси шуни кўрсатдики, майда деҳқон хўжаликларининг кооперативлаштирилиши ва давлат хўжаликлари — совхозларнинг қурилиши қишлоқ хўжалигини социализм асосларида қайта қуриш учунгина эмас, балки қишлоқ ҳаётининг ҳамма соҳаларини тубдан ўзгартириш учун ҳам имконият туғдирди.

Социализм даврида социалистик ишлаб чиқариш муносабатлари тобора такомиллашади, умумхалқ мулкининг роли ва аҳамияти ўса боради, колхоз-кооператив ишлаб чиқариши ривожланади, пировардида ягона коммунистик мулкни вужудга келтириш учун замин тайёрланади.

Маданий революция — социалистик жамият қурилишининг ажралмас таркибий қисмидир. Маданий революция меҳнаткашларни ёппасига саводхон қилиш, сўнгра эса илмий билимларни улар орасига кенг ёйишни, инсоният тўплаган маданий меросни ижобий тарзда ўзлаштиришни ва юксакроқ маданиятни — шаклан миллий ва мазмунан социалистик маданиятни яратишни, кишиларнинг маънавий қиёфасини ўзгартиришни, омманинг онгида социалистик идеологияни қарор топтиришни, социализм ишига содиқ бўлган янги зиёлиларни вужудга келтиришни кўзда тутади.

Совет Иттифоқи ва бошқа мамлакатларнинг тажрибаси ағдариб ташланган эксплуататор синфларнинг қолдиқларига қарши, халқаро империализмга қарши кескин синфий курашда социализм ғалаба қилади, деган марксча-ленинча таълимот тўғри таълимот эканлигини тасдиқлади. Совет халқининг фашист агрессиясига қарши олиб борган Улуғ Ватан уруши империализмнинг зарбдор кучлари билан социализмнинг энг катта ҳарбий тўқнашуви бўлди. Социалистик тузумнинг ҳаётийлиги ва афзаллиги, совет кишиларининг фронтда ва мамлакат ичкарисида кўрсатган мислсиз қаҳрамонлиги Совет Иттифоқининг ғалабасида ўзининг ёрқин ифодасини топди.

10. **Совет халқи социализм қуриб, янги даврга — коммунизм қурилиши даврига қадам қўйди.** Коммунистик фаза, деган эди Маркс, социалистик жамиятнинг узоқ муддатли тараққиёти натижасида, социализм доирасида коммунизмнинг иқтисодий, социал ва маданий заминлари етилган чоғда бошланади.

КПСС XXII съездда қабул қилинган ўз Программасида ана шу режаларни ҳозирги замон шароитларига мувофиқ равишда ривожлантириб ва конкретлаштириб, коммунистик қурилишнинг асосий вазифаларини белгилаб берди: Бу вазифалар коммунизмнинг моддий-техника базасини вужудга келтиришдан, коммунистик ижтимоий муносабатларни шакллантиришдан, янги кишини тарбиялаб ўстиришдан иборат. Бу вазифалар партия XXIII съездининг, партия Марказий Комитети 1964 йил октябрь Пленуми ва шундан кейинги Пленумларининг қарорларида ҳар томонлама чуқур асослаб берилди ва ривожлантирилди. Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Маркс ва Лениннинг кўрсатмаларига амал қилиб, коммунизм қуриш ишида социализмнинг иқтисодий қонунларидан энг самарали фойдаланишга ҳаракат қилмоқда.

Ҳозирги вақтда Коммунистик партия ва совет халқининг асосий куч-ғайрати коммунизмнинг моддий-техника базасини вужудга келтиришга қаратилган. Партия фан ва техникани ривожлантириш, ишлаб чиқаришни механизациялаштириш ва автоматлаштириш, унинг иқтисодий самарадорлигини ошириш асосида ишлаб чиқарувчи кучларни янада қудратли равишда ўстиришни, мамлакатнинг экономикасини ривожлантириш суръатларини янада жадаллаштиришни мўлжалламоқда.

Партия қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини техника жиҳатидан индустриал ишлаб чиқариш даражасига кўтариш ва шу асосда шаҳар ҳаёти билан қишлоқ ҳаёти шароитлари ўртасидаги, индустриал меҳнат билан қишлоқ хўжалигидаги меҳнат ўртасидаги муҳим тафовутларни бартараф қилиш зарур ва мумкин эканлигини асослаб берди.

Совет мамлакатида халқ маорифини кенг кўламда ривожлантириш меҳнаткашларнинг маданий-техника савиясини юксалтириш, фан-техника тараққиёти ютуқларини татбиқ этиш асосида жисмоний меҳнат билан ақлий меҳнат ўртасидаги муҳим тафовутларни бартараф қилиш процесси содир бўлмоқда.

Меҳнаткашларнинг моддий ва маданий турмуш даражасини янада ошириш плани — коммунистик қурилиш программасининг энг муҳим таркибий қисмидир. Жаҳонда энг қимматли деб ҳисобланган инсон шахсини ҳар томонлама ривожлантириш учун энг қулай шарт-шароитлар вужудга келтирилмоқда. Ҳамма нарса инсон учун, инсон бахт-саодати учун — партиянинг шиори ана шундай.

Мамлакатда амалга оширилаётган иқтисодий ислоҳот марказлаштирилган тартибда бошқариш билан маҳаллий ташаббусни тўғри ва самарали суратда қўшиб олиб бориш, раҳбарликнинг иқтисодий методларини кучайтириш йўли билан социализм қонунларидан илмий асосда фойдаланиш имкониятларини кенгайтиради. Бу ислоҳот социализмнинг ишлаб чиқариш муносабатларини ривожлантириш ва такомиллаштиришга, «ҳар кимдан қобилиятига яраша, ҳар кимга меҳнатига яраша» деган социалистик принципнинг тўлароқ ифода этилишига ёрдам беради. Партия ижтимоий манфаатлар билан шахсий манфаатларнинг, меҳнатнинг маънавий стимуллари билан моддий стимулларини тўғри бирга қўшиб олиб бориш асосида меҳнат унумдорлигини ошириш тўғрисидаги марксизм-ленинизм идеясини амалга оширмоқда.

Социализм чуқур социал-иқтисодий ўзгаришлар асосида жамиятнинг янги типини — социалистик ижтимоий мулкчилик, туб манфаатларнинг бирлиги билан жипслашган меҳнаткашлардангина иборат жамиятни вужудга келтиради. Социал тенгсизлик қолдиқлари тугатилмоқда, миллатлар ва элатларнинг, эркаклар ва хотин-қизларнинг ҳақиқий тенглиги қарор топмоқда. Буларнинг ҳаммаси халқнинг социал-сиёсий ва ғоявий бирлигини тақозо этади. Ишчилар синфи, колхозчи деҳқонлар ва зиёлилар иқтисодий, социал-сиёсий ва маданий соҳаларда бир-бирлари билан анча яқинлашди. Шу билан бирга социалистик жамиятда совет жамиятининг энг илғор, энг уюшган кучи бўлмиш ишчилар синфининг етакчилик роли сақланиб қолмоқда.

Коммунизм қурилиши жараёнида СССР халқлари иқтисодий ва маданий ҳаётининг ҳамма томонларини ривожлантириш даражасини бараварлаштириб бориш тезлашади, социалистик миллатлар бир-бирлари билан яқинлашиб, бир-бирларини бойита боради, уларнинг маданиятидаги, маънавий қиёфасидаги муштарак хусусиятлар узлуксиз юксала боради. Шу билан бирга ҳар бир миллат ва элатнинг ҳаётий кучлари ва қобилиятлари тўлароқ ривож топади, уларнинг экономикаси юксалади, маданияти равнақ топади. Пролетар интернационализми идеялари руҳида тарбияланган СССРдаги барча миллатлар ва элатлар янги жамият қурилишида, ўзларининг муштарак Ватани — Совет Социалистик Республикалари Иттифоқини ҳимоя қилишда ҳар томонлама ҳамкорлик ва қардошларча ўзаро ёрдам намуналарини кўрсатмоқдалар. СССР халқларининг қардошларча дўстлиги тобора кўпроқ мустаҳкамланмоқда.

Маркс билан Лениннинг социалистик давлат ва демократия тўғрисидаги, социалистик жамиятда халқ ҳокимиятини ривожлантириш ҳақидаги идеялари социалистик қурилиш жараёнида рўёбга чиқмоқда.

Имтиёзли озчилик манфаатларига хизмат қилувчи буржуа демократиясидан фарқли ўлароқ социализм бутун меҳнаткаш халқ учун чинакам демократияни таъминлайди. Социалистик тузум ишлаб чиқариш воситаларининг ижтимоий мулклиги асосида гражданларнинг демократик ҳуқуқларини амалга оширишнинг реал гарантияларини таъминлайди, ижтимоий ҳаётнинг барча соҳаларида уларнинг ижодий ташаббус кўрсатишлари учун кенг имконият очиб беради. СССРда меҳнаткашларнинг меҳнат қилиш, илм олиш, дам олиш, қариганда моддий таъминот олиш ҳуқуқлари, сўз, матбуот, йиғилиш ўтказиш ва ижтимоий фаолият эркинлиги ҳақиқатда амалга оширилди. Шу билан бирга Совет Иттифоқи меҳнаткашлари ўз вазифаларини, Ватан олдидаги ўз бурчларини шараф билан бажармоқдалар. Кенг меҳнаткашлар оммаси жамиятни, давлат ишларини бошқаришга жалб этилмоқда. Социализм тўла, узил-кесил ғалаба қилиши билан пролетариат диктатураси давлати ишчилар синфи раҳбарлик ролини бажарган ҳолда бутун халқнинг сиёсий ташкилотига айланиб бормоқда. Умумхалқ давлати социалистик давлатнинг коммунистик ўз-ўзини бошқаришга ўтиш йўлида ривожланиб боришидир.

Коммунистик қурилишнинг ҳозирги босқичида совет жамиятининг етакчи ва раҳбар кучи бўлган Коммунистик партиянинг роли ўса боради. Марксизм-ленинизм назарияси билан қуролланган КПСС совет халқини коммунизм қуриш йўлидан комил ишонч билан олға бошлаб бормоқда, бутун совет халқининг ташкилотчиси ва сиёсий йўлбошчиси ролини муваффақиятли бажармоқда.

Совет халқи, бутун дунё халқлари 1967 йилда Октябрь социалистик революциясининг 50 йиллигини нишонладилар. Бу — инсоният тарих муқаддимасидан чинакам тарихга қадам қўйган дастлабки ярим асрдир; коммунистик даврнинг биринчи ярим асридир.

III. Марксизм-ленинизм ва ҳозирги замон революцион жараёни

11. **Марксизм-ленинизм ҳозирги замон жаҳон революцион жараёнининг моҳияти ва қонуниятларини чуқур очиб беради.** Бу революцион жараённинг асосий кучлари қуйидагилардир:

— социализм ва коммунизм қураётган халқлар;

— капиталистик мамлакатларнинг монополиялар ҳукмронлигига қарши халқ оммасининг курашига етакчилик қилаётган ишчилар синфи;

— мазлум халқларнинг ва ривожланиб бораётган мамлакатлар халқларининг миллий озодлик ҳаракати.

Маркс революцияларни образли суратда тарих локомотивлари деб атаган эди. Революциялар синфий-антагонистик жамият тараққиётининг объектив қонуни бўлиб келди ва шундай бўлиб қолаверади. Ҳар бир революциянинг тарихий миллий шароитларнинг хилма-хиллиги, синфий кучларнинг жойланиши ва нисбатидаги ўзига хос хислатлар туфайли вужудга келадиган ўз хусусиятлари борлиги шубҳасиздир. Аммо, ҳар бир халқнинг социализмга бориш йўли капиталистик тузумни, умуман эксплуататорлик муносабатларини революцион тарзда емириб ташлаш орқали ўтади.

Революция барча меҳнаткашларнинг иши бўлиб, социалистик революциянинг ҳаракатга келтирувчи асосий кучи бўлган ишчилар синфи етакчилик ролини бажарган ҳолда халқ томонидан амалга оширилади. Оммани уюштириш, ирода бирлиги ва ҳаракат жипслигини таъмин этишдан иборат буюк вазифани бажарувчи Коммунистик партия ишчилар синфининг раҳбар ядросидир.

Ленин барча мамлакатлардаги ишчилар синфининг миллий озодлик ҳаракати билан халқаро ҳамкорлигини революцион курашнинг энг муҳим қонуни деб эълон қилди. Ҳозирги жаҳон революцион жараёни: «Бутун дунё пролетарлари ва мазлум халқлар, бирлашингиз!» деган шиор остида ривожланиб бормоқда.

Революцион вазиятнинг мавжудлиги пролетариатнинг эксплуататорларга қарши курашда ғалаба қозонишининг энг муҳим шартидир. Ана шу революцион вазият сиёсий ва социал зиддиятлар кескинлашувининг объектив процесси билан, шунингдек, субъектив омилларнинг етилиши билан ҳам тайёрланади. Тажриба шуни кўрсатадики, авангарднинг революциянинг объектив ва субъектив шарт-шароитлари мавжудлигини эътиборга олмай ҳаракат қилишга уриниши халқларнинг озодлик ҳаракатига катта зарар етказиши мумкин.

Синфий курашнинг ҳозирги кўламлари ва унинг мазмуни Маркс ва Лениннинг социализм учун кураш демократия учун кураш билан маҳкам боғланганлиги тўғрисида такрор-такрор берган кўрсатмалари жуда тўғри эканлигини ҳам тасдиқлайди. Ҳозирги вақтда демократик вазифалар билан социалистик вазифалар тобора маҳкам қўшилиб кетмоқда. Тинчлик, демократия, миллий мустақиллик, социализм учун кураш — ягона процесснинг чамбарчас боғланган бўғинларидир. Демократик мақсадларга эришиш йўлидаги оммавий ҳаракатлар революцион-ўзгартирувчилик ҳаракати доирасини кенгайтиради, аҳолининг жуда кенг қатламларини бирлаштириш, реакция ва уруш кучларига қарши ҳужум қилмоқ учун қудратли сиёсий кучни вужудга келтириш имконини беради. Империализмга қарши бирлашган жанговар халқаро фронтни вужудга келтириш учун шарт-шароит яратилмоқда.

12. **СССРда коммунизм қурилиши, социалистик ҳамдўстлик мамлакатларида социализмнинг мустаҳкамланиши — жаҳон революцион жараёнининг энг муҳим қисмидир.** Совет халқи коммунистик жамиятнинг муҳташам биносини барпо этиш билан ўзининг миллий вазифаларини ҳал этибгина қолмай, балки революцион озодлик ҳаракатининг кучларини кўпайтириб ва бу ҳаракатнинг базасини мустаҳкамлаб, ўзининг интернационал бурчини ҳам бажармоқда.

Улуғ Октябрь социалистик революцияси жаҳон миқёсида капитализмдан социализмга ўтиш даврини очиб берди. Октябрь идеяларининг таъсири ва СССРда социализмнинг муваффақиятлари таъсири билан, иккинчи жаҳон уруши йилларида империализм зарбдор кучларининг тормор қилиниши натижасида бутун дунёда социализм кучлари ўсди ва мустаҳкамланди, жаҳон капитализмининг позицияларн заифлашиб қолди. Европа ва Осиёнинг бир қанча мамлакатларида социалистик революциялар ғалаба қилди. Бу мамлакатларнинг халқлари социализм йўлига ўтиб олдилар. Жаҳон социалистик системаси вужудга келди. Жаҳон социалистик системаси халқаро пролетариатнинг фарзанди, унинг асосий ютуғи, ифтихори ва умидидир. Жаҳон социализм системаси ташкил топгандан буён ўтган салкам чорак аср мобайнида инсоният фаолиятининг ҳамма соҳаларида ўз даврини кечириб бўлаётган капитализм системасига нисбатан жуда катта афзаллигини исбот қилди. Жаҳон социализм системаси ривожланиб, мустаҳкамланиб борган сари марксизм-ленинизмнинг жаҳондаги тараққиётга таъсири ўсиб бормоқда, шарт-шароит ва халқаро вазият жамиятни социалистик негизда қайта қуриш учун, коммунизм учун курашаётган кучлар фойдасига тобора қатъий ўзгариб бормоқда.

Социализм йўлига ўтиб олган мамлакатларни бир-бири билан яқинлаштириш, жаҳон социалистик системасининг бирлигини мустаҳкамлаш — коммунистик ва ишчи партияларнинг интернационал бурчидир. Маркс ишчиларга васият қилиб, ҳокимият тепасига келганингизда «ишлаб чиқаришнинг ижтимоий формаларини миллий ва интернационал миқёсда уйғун равишда мувофиқлаштириб олиб бориш»га эришингиз, деган эди (Асарлар 17 том, 553-бет).

Социалистик мамлакатларнинг қардошларча ҳамкорлиги моддий ресурслардан мақсадга энг мувофиқ суратда фойдаланиш ва ишлаб чиқарувчи кучларни ривожлантиришга ёрдам беради. Социалистик система иқтисодий тараққиёт суръатлари жиҳатидан капитализм дунёсидан анча ўзиб кетди ва жаҳон саноат ишлаб чиқаришида ўз ҳиссасининг узлуксиз кўпайиб боришига эришди, капитализм кучларини ғоят заифлаштириб қўйди, ривожланиб бораётган мамлакатларни талон-торож қилишнинг империалистик системасини барбод қилди. Тарихий тажриба Лениннинг барча мамлакатлардаги илғор ишчиларнинг социалистик ҳаракатлари ва миллий озодлик ҳаракатлари социалистик республикалар теварагига уюша боради, деган қоидаси тўғри эканлигини тасдиқлади. Социалистик мамлакатлар социалистик тараққиёт йўлидан бораётган ёш давлатларнинг мустаҳкам ҳимоячисидир. Улар бу давлатларга кенг кўламда иқтисодий, илмий-техника ёрдами кўрсатмоқдалар, шунингдек ўз миллий кадрларини тайёрлашда ҳам уларга кўмаклашмоқдалар. Социалистик мамлакатлар билан ёш прогрессив давлатларнинг ўзаро муносабатлари империализмнинг иқтисодий ва сиёсий ҳукмронлиги доирасини анча торайтириб қўймоқда, социализм ғоялари эса Африка, Осиё, Латин Америкасида тобора кенг ёйилмоқда.

Социалистик мамлакатларнинг илғор, демократик нарсаларнинг ҳаммасини ҳимоя қилиш, халқларнинг ҳаётий манфаатларини ҳимоя қилиш йўлида империалистларнинг реакцион, агрессив ҳаракатларига қарши қаратилган тинчликсевар ташқи сиёсати социал тараққиётнинг жуда муҳим омилидир.

13. **Ҳозирги даврда капиталистик мамлакатлардаги ишчилар ҳаракати беқиёс ўсди.** Маркснинг инсониятнинг уйғониши ишчилар синфининг қўлидадир, қуёш зулматга қарши бўлганидек, бу синф ҳам буржуазияга қарши чиқади, деган сўзлари жанговар амалий аҳамиятга эга бўлиб қолди.

Мураккаб ва зиддиятли процесслар ҳозирги замон капитализмига хосдир. Ана шу зиддиятлар капитализмнинг умумий кризисини янада чуқурлаштириб юбормоқда. Монополистик буржуазия экономикани давлат йўли билан бошқаришга, иқтисодий ва социал соҳаларда найранг ишлатишга мажбур бўлиб қолди.

Ленин монополистик капитализмнинг монополиялар билан буржуа давлати кучини ягона механизм қилиб бирлаштирувчи давлат-монополистик капитализмига айланишидан иборат объектив тенденция борлигини кўрсатиб берган эди. Ана шу объектив тенденция ишчилар синфининг кураши учун принципиал аҳамиятга эгадир. Давлат-монополистик капитализми монополияларни бойитиш, меҳнаткашларни талаш, ишчилар ҳаракатини ва миллий озодлик курашини бостириш, агрессив урушларни бошлаб юбориш манфаатларини кўзлаб ҳаракат қилмоқдаки, бу, капитализмнинг барча зиддиятларини кескинлаштириб юбормоқда. Ҳозирги вақтда АҚШ, Англиянинг ва бошқа бир қанча капиталистик мамлакатларнинг экономикаси жиддий ларзаларни бошдан кечирмоқда, бу ҳол жумладан, валюта-молия системасининг кескин танглигида ўз ифодасини топмоқда.

Монополистик буржуазия меҳнатни интенсивлаштириш, ёлланган ишчиларнинг жисмоний кучлари ва асаб системасини ҳаддан ташқари зўриқтириб ишлатиш йўли билан қўшимча қиймат нормаларини максимал даражада кўпайтиришга интилмоқда. Ишчилар эса, Маркс кўрсатиб ўтганидек, доим бунга хилоф суратда тазйиқ ўтказадилар. «Бутун гап курашаётган томонлар кучларининг нисбати тўғрисидаги масалага бориб тақалади». (Асарлар, 16-том 151-бет).

Жаҳон социализм системаси мавжуд бўлган, буржуазия пролетариатнинг революцион ҳаракатларидан беҳад қўрқаётган, синфий кураш миқёслари кенгайиб кескин тус олган ҳозирги шароитда ишчилар синфи корхона эгаларини муайян даражада ён беришга мажбур этмоқда.

Жаҳон социализмининг муваффақиятлари, капитализм кризисининг чуқурлашиб бораётганлиги, капитал мамлакатларида демократик ҳаракатнинг ривожланиб, коммунистлар таъсирининг кучайиб бораётганлиги синфий кураш шароитларини ишчилар синфи фойдасига анча ўзгартириб юборди:

— ҳозирги вақтда капиталистик мамлакатлардаги пролетариатнинг кураши жаҳон социалистик системасининг муваффақиятлари билан узвий равишда боғланган;

— давлат-монополистик капитализми шароитида, айрим корхона эгалари ва уларнинг бирлашмаларигина эмас, балки буржуа давлатининг ўзи ҳам иқтисодий муносабатлар соҳасида ҳам пролетариатнинг бевосита душмани сифатида ҳаракат қилаётган бир пайтда меҳнаткашларнинг иқтисодий кураши бу давлатга қарши қаратилмоқда;

— капиталистик мамлакатларда ишчилар синфининг қўлга киритган демократик ҳуқуқлардан монополиялар ҳукмронлигига қарши кураш олиб бориш учун фойдаланиш имкониятлари кўпайди;

— ишчиларнинг ва барча меҳнаткашларнинг монополиялар ҳукмронлигига қарши, империалистик ҳукуматларнинг агрессив ва реакцион йўлига қарши, демократия ва социал тараққиёт учун олиб бораётган умумдемократик кураши империалистик буржуазиянинг позицияларига путур етказмоқда ва монополияга қарши кенг фронтнинг вужудга келтирилишини ҳамда социалистик революция ғалабасини енгиллаштирмоқда;

— капитализмдан социализмга ўтишнинг объектив шарт-шароитлари кенгайди, социалистик революция воситалари, ҳокимиятни қўлга киритиш форма ва методлари кўпайди;

— ишчиларнинг тобора янги-янги отрядлари коммунистик партиялар байроғи остига ўтмоқдалар, ишчилар синфининг чинакам етакчилари бўлган коммунистларнинг обрўси мустаҳкамланиб бормоқда.

Буларнинг ҳаммаси капиталистик мамлакатларда синфий жангларнинг янги палласи бошланганлигидан далолат беради ва социал-реформистларнинг синфий курашнинг сўниб бораётганлиги ва капитализмнинг эволюцион тарзда социализмга айланаётганлиги тўғрисидаги концепциялари асоссиз эканлигини фош қилади.

Халқаро ишчилар синфи сафларининг бирлиги ва жипслиги унинг муваффақият қозонишининг энг муҳим гаровидир. Ишчилар синфининг жипслигига путур етказиш империалистик реакциягагина фойдалидир. Ҳукмрон синфларнинг сиёсий ва ғоявий малайлари, социал демократия ва касаба союзларининг ўнг раҳбарлари ишчилар ҳаракатидаги нифоқнинг сақланишидан манфаатдордирлар.

Халқаро ишчилар ҳаракати барча отрядларининг мустаҳкам бирлиги, пролетар интернационализми принципларини изчиллик билан амалга ошириш — бу ҳаракатнинг узил-кесил ғалаба қозониши учун зарур шартдир. «Ишчилар синфининг интернационал иттифоқигина, — деб таълим беради, Маркс — унинг узил-кесил ғалаба қозонишини таъминлай олади». (Асарлар, 16-том, 336-бет).

14. **Халқаро пролетариатнинг революцион ғалабалари натижасида, марксизм-ленинизм идеяларини амалга ошириш натижасида халқларни мустамлакачилик зулмидан озод қилиш даври келди.** Империализм мустамлакачилик системасининг кризиси Улуғ Октябрь ғалабасидан кейин бошланди. Улуғ Октябрь Маркс — Энгельс — Лениннинг социалистик революциянинг миллий озодлик ҳаракати билан иттифоқи тўғрисидаги идеяларини амалга оширди. СССРда миллий масаланинг марксизм-ленинизм принциплари асосида муваффақиятли ва ҳаққоний ҳал этилганлиги мустамлака ва қарам мамлакатлар халқларининг озодлик курашига янги далда бўлди. СССРнинг Улуғ Ватан урушида қозонган ғалабаси, жаҳон социализм системасининг ташкил топганлиги бу кураш учун қулай вазиятни вужудга келтирди. Миллий озодлик революцияларининг сиқуви остида империализмнинг мустамлакачилик системаси емирилди. Халқаро пролетариатнинг янги отряди — озод бўлган давлатларнинг ёш ишчилар синфи жаҳон майдонига чиқди. Миллий озодлик революцияларининг асосий тиғи империализмга ва янги мустамлакачиликка қарши қаратилган.

Империализм ва, аввало, АҚШ империализми миллий озодлик ҳаракатининг асосий душмани бўлиб келди ва шундай бўлиб қолмоқда. Империализм ёш миллий давлатларни тенг ҳуқуқли бўлмаган ҳолда капиталистик хўжалик системасида сақлаб қолишга, халқларнинг революцион ҳаракатига путур етказиш ва бу ҳаракатга тўсқинлик қилишга интилмоқда. АҚШ Вьетнамда жиноий уруш олиб бормоқда. Вьетнам халқининг Америка агрессиясига қарши кураши озодлик ва мустақиллик учун жанг қилаётган халқнинг қаҳрамонлиги, сабот-матонати ва мардлигини кўрсатувчи ажойиб намунадир. Совет Иттифоқи ва бошқа социалистик мамлакатлар Вьетнам халқига унинг ҳаққоний курашида ҳар томонлама ёрдам бермоқдалар.

Исроилнинг араб мамлакатларига қарши агрессиясини уюштириш ва қўллаб-қувватлаш, озодлик ҳаракатини бостириш мақсадида АҚШнинг Америка қитъасидаги, Шарқи-Жанубий Осиё ва Африкадаги мамлакатларнинг ички ишларига қурол кучи билан аралашаётганлиги ҳам империализмнинг агрессив сиёсатини ифода этади.

Марксизм-ленинизмга содиқ бўлган коммунистик ва ишчи партиялар мазлум халқларга мустақиллик бериш учун, мустамлакачиликни тамомила тугатиш учун ҳамиша изчил кураш олиб бормоқдалар. Маркснинг: «Бошқа халқларни эзувчи халқ озод бўла олмайди!» деган шиори коммунистик ҳаракатнинг программ талаби бўлиб қолди.

Совет Иттифоқи ва бошқа социалистик мамлакатлар, замонамизнинг барча прогрессив кучлари эски ва янги мустамлакачиликни тўла ва узил-кесил тугатишга ҳаракат қилмоқдалар, ёш миллий давлатларнинг империализмга қарши, тўла сиёсий ва иқтисодий мустақиллик учун олиб бораётган курашини бутун чоралар билан қўллаб-қувватламоқдалар, ёш миллий давлатларнинг ички ишларига империалистларнинг аралашувига қарши чиқмоқдалар.

Ривожланиб бораётган мамлакатлар олдида капиталистик тараққиёт босқичини четлаб ўтиб, социал тараққиёт йўлидан бориш имкониятлари очилмоқда. Чуқур социал-иқтисодий ўзгаришларни амалга ошириш вазифаларини ҳал этиш — озод бўлган кўп мамлакатларнинг диққат — марказида турибди. Осиё, Африка ва Латин Америкасидаги кўп мамлакатлар халқларининг социализм сари зўр бериб интилаётганликлари — миллий озодлик ҳаракатининг қонуний якунидир. Миллий давлатлардаги ёш революцион — демократик партияларнинг халқаро коммунистик ҳаракат билан алоқалари кучайиб бормоқда ва социализм позициясида турган бу партияларнинг баъзилари меҳнаткашларнинг кенг қатламларини ўзига эргаштириб бораётган нуфузли кучдир.

15. **Ҳозирги коммунистик партиялар — меҳнаткашларнинг озодлик ҳаракатларига етакчилик қилаётган ишчилар синфининг жанговар авангардидир.** Кейинги ўн йил ичида революцион процесс кенгайиб, ҳақиқатан ҳам бутун жаҳонга ёйилди. Лениннинг жуда хилма-хил кучлар ва ҳаракатлар империализмга қарши курашда ягона оқимга қўшилиб кетадилар, деб қилган гениал башорати рўёбга чиқмоқда. Халқаро коммунистик ҳаракат империализмга қарши чиқаётган барча отрядларни жипслаштириб, бирлаштириб ва уларни ягона мақсад сари отлантириб, буюк тарихий вазифани бажармоқда. Жаҳон коммунистик ҳаракати бутунжаҳон революцион ҳаракатининг сиёсий жиҳатдан уюшган ва раҳбар ядроси, энг таъсирчан сиёсий куч, ижтимоий тараққиётнинг энг муҳим омилидир. Коммунистик партиялар илмий коммунизмнинг улуғ идеалларини пропаганда қилибгина қолмай, балки амалда юзага чиқаришга қодир эканликларини исбот қилдилар.

Ҳаққоний ва ҳаётий куч эканлигини исбот қилган марксизм-ленинизм таълимоти ўзининг ғоявий мухолифларига қарши қатъий курашда ривожланмоқда, чиниқмоқда ва мустаҳкамланмоқда. Буржуазия бирорта ҳам мукаммал концепцияни марксизм-ленинизмга қарши қўя олмайди. Антикоммунизм, социалистик тузумга, коммунистик партияларнинг сиёсати ва мақсадларига туҳмат қилиш — реакция томонидан олиб борилаётган ғоявий курашнинг асосий қуролидир. Аммо марксизм-ленинизм идеяларининг омма орасига ёйилишини ҳеч нарса тўхтата олмайди, революцион назариянинг ўзгартирувчилик кучини ҳеч нарса заифлаштира олмайди. Империалистик реакциянинг бирлашган кучлари халқаро коммунистик ҳаракатнинг ўсишига ва бу ҳаракатнинг муваффақиятларига ҳалақит беришдан ожиздир.

Социалистик мамлакатларда марксчи-ленинчи партиялар раҳбар ва етакчи кучдир. Улар социалистик қурилишга раҳбарлик қилиш, бу қурилишнинг муштарак қонуниятларини барча мамлакатларнинг конкрет шароитларига амалий татбиқ этиш соҳасида жуда кўп тажриба тўпладилар.

Тараққий этган капиталистик мамлакатларда ишчилар синфига бошчилик қилаётган коммунистлар халқ оммасининг ҳаракатини капиталистик монополияларнинг ҳукмронлиги ва зўравонлигига қарши, меҳнаткашларни эксплуатация қилишнинг кучайтирилишига қарши, давлат — монополистик капитализмининг бутун системасига қарши сафарбар қилмоқдалар.

Мустамлакалар ва ёш миллий давлатларда коммунистлар тўла миллий озодлик учун, антиимпериалистик, антифеодал демократик революцияни изчиллик билан охирига етказиш учун ва бу мамлакатларнинг нокапиталистик йўлдан ривожланиши учун кураш олиб бормоқдалар.

Нокапиталистик тараққиёт йўлига ўтган мамлакатларда коммунистлар меҳнаткашлар кенг қатламларининг манфаатларини ифода этувчи демократик партиялар билан ва миллий буржуазиянинг прогрессив қисми билан актив ҳамкорлик қилмоқдалар. Чет эл капиталининг таъсирига тушиб қолган мамлакатларда ишчилар синфи коммунистлар етакчилигида бошқа демократик кучлар билан биргаликда империалистик қарамликка қарши ва миллатларнинг манфаатларига хиёнат қилаётган ҳукмрон гуруҳларга қарши кураш олиб бормоқда.

Ишчилар синфининг, унинг коммунистик авангардининг интернационал бирдамлиги жаҳон революцион процессини ривожлантиришнинг зарур шарти ва энг муҳим омилидир. Маркс, Энгельс ва Ленин бу тўғрида доим гапириб келган эдилар. Жаҳон коммунистик ҳаракати уларнинг бу васиятларини муқаддас билиб бажармоқда. Коммунистларнинг халқаро бирлигига путур етказиш — жаҳон ишчилар синфи олдидаги энг оғир жиноятдир. Мао Цзэ-дун группаси «сўл» гаплар билан ниқобланган буюк давлат шовинизмига амал қилиб, интернационализм принципларини поймол этмоқда, марксчи-ленинчи партияларга қарши чиқмоқда, жаҳон коммунистик ҳаракатида бузғунчилик ишларини олиб бормоқда. Марксчи-ленинчилар Пекин раҳбарларининг илмий коммунизмни антимарксистик «Мао Цзэ-дун идеялари» билан алмаштириш йўлидаги урунишларини қатъиян рад этмоқдалар.

Коммунистик ва ишчи партиялар марксизм-ленинизмга ва пролетар интернационализмига содиқ эканликлари билан кучлидир. Революцион назариянинг поклигини ҳимоя қилиш антимарксистик қарашларга қарши кураш олиб бориш-коммунистик партияларнинг идеология соҳасидаги энг муҳим вазифасидир.

Марксизм-ленинизмнинг улуғ таълимоти ва марксизм-ленинизм идеяларининг тантанаси учун биргаликда олиб борилаётган кураш бутун дунё коммунистларини бирлаштиради. Коммунистик ва ишчи партиялар ўз кенгашларида империализмга қарши, тинчлик, демократия ва социализм учун курашнинг муштарак вазифалари ҳақида биргаликда чиқарилган хулосалар ва берилган баҳоларга асосланадилар.

66 коммунистик ва ишчи партияларнинг яқинда Будапештда ўтказилган Маслаҳат учрашуви 1968 йил ноябрь — декабрь ойларида коммунистик ва ишчи партияларнинг янги халқаро Кенгашини ўтказиш зарур деб топди. Бу Кенгашдан мақсад — коммунистик ҳаракатнинг бирлигини мустаҳкамлашдан, империализмга қарши, халқларнинг миллий ва социал озодлиги учун ҳамда бутун дунёда тинчлик учун курашда социализм ва демократиянинг барча кучларини жипслаштиришга ёрдам беришдан иборат.

Пролетар интернационализмига садоқат — марксча-ленинча коммунистик ҳаракатнинг қонунидир.

* * *

Жаҳон ижтимоий тафаккурининг энг буюк ютуғи бўлган марксизм-ленинизм танқидий, революцион ва чуқур ижодий характерга эгадир. Марксизм-ленинизм догма бўлмай, қотиб қолган эски қоидалар йиғиндиси бўлмай, балки ҳаракат учун дастурдир. Революцион назарияни доим бойитиш, эскириб қолган қоидалардан воз кечиш ва ўзгараётган воқеликка муносиб янги қоидаларни илгари суриш — марксизмнинг энг муҳим хусусиятидир.

Маркс — Энгельс — Лениннинг бутун таълимоти тараққиёт идеяси билан суғорилган. Бу таълимот чинакам илмий назария бўлиб, жонли ва ривожланиб бораётган воқеликни тадқиқ этиш ҳамда ўзгартиришнинг тўғри методидир.

Тарихий тараққиёт юз йилдан ортиқ вақтдан буён марксизм назарияси кўрсатиб берган йўлдан бормоқда. Марксизм ҳар бир тарихий бурилишда янгидан-янги муваффақиятларга эришиб келди.

Ҳаёт ҳақиқати марксизм томонидадир, марксизм бундан буён ҳам ғалабаларга эришиб, планетамизда коммунизм тўла тантана қиладиган пайтни яқинлаштиради.

КПСС Марказий Комитети ҳузуридаги марксизм-ленинизм институти.

Санъат янгиликлари

Янги «Биринчи чопар» (Курьер) бадиий фильмидан кадр. Бу фильм «Искра»нинг биринчи чопарлари, 1901 йилда газетани Россияга юбориш билан шуғулланган рус ва болгар революционерларига бағишланган.

Сценарий автори К. Исаев, постановкачи режиссёр В. Янчев, бош оператор А. Кузнецов, «Мосфильм» ва София бадиий фильмлар студиясининг (Болгария) қўшма махсулоти.

ТАСС фотохроникаси.

● *Ҳажвий ҳикоя*

В. ДРАГУНСКИЙ

ЧАППАСИГА

БИР куни ўтирсам хеч нарсадан хеч нарса йўқ ўзимча бир нарсани ўйлаб туриб, ўзим ҳам ҳайрон бўлиб қолдим. Қани энди жаҳондаги борлиқ нарса чаппасига айланиб тескариси бўлиб қолса, қандай яхши бўлар эди, деб ўйладим. Масалан, мана болалар ҳамма соҳада бошлиқ бўлиб, катталар эса уларга ҳамиша итоат қиладиган бўлса. Умуман катталар бола, болалар эса катта ёшдагилар ўрнида бўлиб қолса. Ана унда роса ажойиб ва жуда ҳам қизиқ бўларди.

Биринчидан катталик қилиб уларга хоҳлаганимча уни қил, буни қил деб буюриб юрсам ойимга ҳам, дадамга ҳам «ёқармиди», бувим ҳақида гапириб ўтиришнинг хожати бўлмаса керак, у куни бўйи мени жинидан ҳам ёмон кўриб юрарди. Ҳеччиси йўқ, мен уларнинг шундай адабини бериб қўяйки, сичқоннинг уйи минг танга бўлсин. Масалан, ойим овқатланаётган бўлса-ю, мен:

— Овқатни нонсиз ейишни қаердан ўргандинг? Топган янгилигини қаранг-а! Бундай ўзингни ойнага солиб кўргин, нималарга ўхшайсан? Арвоҳга ўхшаб, озиб кетгансан! Тез-тез е, сенга айтаяпман! — деб буюриб турсам.

У бошини қуйи солиб, овқатлана бошларди, мен бўлсам:

— Тезроқ! Чеккангга тиранма! Яна ўйланиб қолдингми? Ҳамон жаҳон проблемасини ҳал этяпсанми? Одамга ўхшаб е! Стулда ҳа деб чайқалаверма! — деб ҳамон буйруқ қилиб турган бўлсам.

Шу пайт дадам ишдан келиб қолса-ю, лекин ҳали ечиниб бўлмасидан мен унга ўшқирсам:

— Ҳа, ҳа пайдо бўлдингми? Ҳамиша сени кутиб ўтириш керак! Дарҳол қўлингни юв! Дурустроқ юв, ҳа тузукроқ, кири кетса, ҳеч нарса қилмайди. Сен артинганингдан сўнг сочиқларга қараб бўлмайди. Шчётка билан ишқала, совунни намунча аямасанг. Қани тирноқларингни кўрсатчи? Тирноқларингга қара, қошиққа ўхшайди! Қайчи қани? Сакрайверма! Этини кесаётганимча йўқ, ваҳма қилма, секин оляпман. Бурнингни ичингга тортаверма, ўғил боласан-ку. Иш мана бундоқ бўпти. Ана энди ўтир!

У ўтирса-ю, ойимга қараб секингина:

— Ишларинг қалай? — деб қўйса.

У ҳам секингина қилиб:

— Ёмонмас, раҳмат! — деса.

Шу пайт мен ўшқирсам:

— Овқатланаётганда пичир-пичири нимаси! Овқатланаётганда кўр-у, гарангман! Буни эсларингдан бир умр унутмаларинг! Бу қоида тилладан афзал. Дада! Танбеҳ емасингдан газетангни дарҳол йиғиштир!

Улар майингина бўлиб индамай ўтиришиб қолишса, ўша пайт бувим кириб қолса, мен қовоқ-тумшуғимни осилтириб, қўлимни пахса қилган холда гапира кетсам:

— Дада! Ойи! Бувимга қараларинг?! Қиёфасини томоша қилларинг! Ёқавайрон, қулоқчини қийшайган! Совуқдан юзлари қизарган, бўйинлари хўл! Яхши, индамай тураверасанми? Қани гапир яна хоккей ўйнадингми? Бу ифлос ёғочинг нимаси? Уни нимага уйга олиб кирдинг? Нима? Хоккей ҳассаси? Дарҳол кўзимдан йўқот!

Мен уйнинг уёқ-буёғига юриб турган холда уларнинг уччаласига шундай десам:

— Овқатланиб бўлгач, мен кинога бориб келаман.

Албатта улар шу оннинг ўзида:

— Сен билан борамиз! Бизларни ҳам олиб кет! Кино кўргимиз келяпти! — деб гингшишарди.

Мен уларга шундай дўқ қилсам:

— Инграшма сира ҳам! Кеча туғилган кунини нишонлаганларникига бориб келишдинг, якшанба куни циркка олиб бордим. Буларни қара-я! Тентираб юриш ёқиб қопти-да! Уйда ўтирларинг! Мороженое учун мана сенларга ўттиз тийин, вассалом!

Ўша пайт бувим ялиниб-ёлворса:

— Лоақал мени олакет! Ахир ҳар бир бола ўзи билан битта катта ёшли одамни кинога текин олиб кириши мумкин-ку!

Лекин мен унга чап бериб, десам:

— Бу картинани етмиш ёшдан ошган одамларга кўриш мумкин эмас. Уйда ўтиравер!

Мен уларнинг кўз ёшларини кўрсам ҳам кўрмагандай, гўё уларни сезмагандай пойафзалимни қаттиқ-қаттиқ тўқиллатиб ўтиб, кийина бошласам, кейин ойна ёнига келиб, уларнинг кўпроқ хуноби чиқсин деб хиргойи қилиб узоқ силаниб турсам, сўнгра эшикни очиб, уларга яна бундай десам... Лекин айтишга улгиролмадим, чунки ўша пайт хақиқий, тирик ойим кириб қолди-да:

— Ҳали ўтирибсанми? Дарҳол овқатингни е, бундай ўзингга қара, кимга ўхшайсан! Арвоҳинг чиқиб кетибди-я! — деди.

Русчадан **Т. Ўнабоев** таржимаси.

Ер шаридан

АМЕРИКАДА «ҚИЗҒИН ЁЗ»НИ КУТИШЯПТИ

АҚШда ҳар йили ёз бошланиши билан ирқий исёнлар кўтарилиши одат тусига кириб қолди. Камситилиш, ишсизлик, қашшоқлик туфайли мушкул аҳволга тушиб қолган негрлар қизғин норозилик билдира бошлайдилар, полиция уларга ташланади, кескин тўқнашувлар юзага келади ва «рангли аҳоли» ҳайдаб киритилган қашшоқ геттоларда отишмалар бошланиб кетади, гранатлар портлайди, ёнғинлар кўпаяди.

Мана ҳозир ҳам жаҳон матбуоти навбатдаги «Қизғин ёз»нинг келаётганини олдиндан кўриб, қизиб бораётган вазият ҳақидаги хабарларни кўплаб ёритмоқда. АҚШда ирқий душманлик қора танлилар билан оқ танлилар ўртасида тенгликни амалга оширишни кўзловчи ислоҳотлар ҳақидаги гап-сўзларга қарамай кучаймоқда ва баъзан энг ёввойи, кўпинча бемаъни воқеаларга айланиб кетмоқда.

Март ойида Калифорниянинг Бербанке шаҳрида бўлиб ўтган бир воқеани эслатиб ўтамиз. У ерда таниқли эстрада ашулачилари бўлган Петула Кларк ва Гарри Белафонте иштирокида музикали телевидение фильми суратга олинаётган эди. Ажойиб негр ашулачиси Гарри Белафонтени бутун дунёда танийдилар. Унинг жозибадор ашулалари минглаб пластинкаларга ёзилган. У Америкадаги Карнеги-холл залида ва Европанинг энг яхши концерт залларида ашула айтган артист. Ҳалиги фильм суратга олинаётган пайтда иккала ашулачи ҳам «Шон-шараф сўқмоғи» ашуласини айтишди. Фильм мазмунига мувофиқ Белафонте ўз шериги Петула Кларкнинг қўлини ушлаши керак эди.

Фильм буюртмачисининг вакили мистер Дойль шу ўринда ҳеч кутилмаганда қаттиқ овоз билан:

— Бунга чидаб бўлмайди, тўхтанглар! — деб бақирди ва артистнинг қўл ушлашга ҳеч қандай ҳаққи йўқ, чунки... У негр, бу парчани плёнкадан чиқариб ташлаш керак деб туриб олди.

Петула Кларк ва бошқа ходимлар Нью-Йорк газеталарида ўз қаҳр-ғазабларини ҳамманинг олдида очиқдан-очиқ баён этдилар. «Юз берган бу аҳволга ишонгинг келмайди, бу ақлга сиғмайдиган бир иш!» деб айтди Кларк. Шундан кейин мистер Дойль ўз туйғуларини босишга ва ҳақоратланган артист билан вазминроқ муомила қилишга мажбур бўлди.

Бошқача ҳаракатларда ҳам қўпол камситишлар учраб туради. Францияда чиқаётган «Франс суар» газетаси яқинда Франция ташқи ишлар министрлиги бош секретарининг хотини Эрве Альфан хонимдан билиб олган шундай воқеани эслатиб ўтади. Бундан бир неча йил илгари бу аёл ўша вақтда Франциянинг Америкадаги элчиси бўлиб ишлаган ўз эри билан бирга АҚШда яшаган. У Африка дипломатларининг баъзи жамоат ташкилотларидан бошқа негрлар қатори ҳайдаб чиқарилганини кўрган. Шундан кейин дипломатлар ўз мамлакатларининг расмий вакиллари эканликларини кўрсатиб турадиган миллий кийимларини кийиб юришга қарор қилганлар. Бироқ маҳаллий негрлар ҳам бу ҳийла-найрангни кўриб, ўзлари учун тақиқланган жойларга кириш учун вакилларга тақлид қилиб миллий кийимларини кийганлар. Бу иш шу билан тугаганки, полиция негрлар киритилмайдиган жойларнинг эшиклари олдида Африка мамлакатларининг элчиларидан уқдириб ҳужжат талаб қиладиган бўлиб қолишган ва бу билан уларни барча дипломатик корпусдан ажратиб қўйганлар.

Яқинда Вашингтонда «Донишмандлар комиссияси»нинг ҳисобот доклади эълон қилинди. Президент Жонсон бу комиссияга ўтган йил ёзда рўй берган қонли ирқий ғалаёнларнинг сабабини ўрганишни топширган эди. Комиссия ўн бир арбобдан — тўққиз оқ танли ва икки негрдан иборат қилиб тузилган эди. Комиссия аъзолари бу йил ёзда АҚШдаги ирқий тўқнашувлар ўтган йилдагидан ҳам кескинроқ бўлади, деган хатарли хулоса чиқардилар. «Агар Америка шаҳарларида яшаётган негрлар тақдирига бепарво қарайверилса, — дейилади докладда, — миллат иккаланган ва ҳуқуқлари тенг бўлмаган икки жамиятга — оқ танлилар ва қора танлилар жамиятига бўлиниб кетади ҳамда ғалаёнлар ирқий граждан урушига айланиб кетиши мумкин».

Комиссиянинг фикрича негрлар учун яқин уч йил ичида икки миллион иш топиш керак, беш йил ичида улар учун олти миллион, шу йилнинг ўзидаёқ 600,00 турар-жой қуриш керак. Маълумки, 22 миллион негр вақт ўтиши билан тамомила бузилиб кетган уйларда яшамоқда. Бу уйларда каламушлар тўлиб кетган. Негрлар ўқийдиган мактабларда, — дейилади докладда, — таълим сифатини салгина бўлса ҳам яхшилаш жуда зарур, чунки у жуда тубан даражада.

Бироқ, Америка конгресси комиссиянинг бу огоҳлантиришларига қулоқ солмади. Камбағалликка қарши кураш олиб бориш учун бюджетда кўрсатилган маблағ яна камайтирилди. Европалик таниқли журналист де Сегонзаннинг Вашингтондан хабар беришича, сенат уч ой давом этган мунозарадан кейин ирқий баҳоналар билан негрларга турар жойларни ижарага бермаслик ёки сотмаслик қонунга хилоф деб ҳисобланади деган қарорни қабул қилди. Ҳамма қилинган иш шундан иборат холос. Лекин бу қарорнинг амалга оширилишига ҳали узоқ вақт бор.

Шу сабабли негр аҳолисининг ғазаби кучаймоқда ва полиция 1968 йилнинг «Қизғин ёзи»га зўр бериб тайёрланмоқда. Лос-Анжелосда полиция бронлаштирилган ва пулемётлари бўлган янги автомобиллар, сиреналар, кўздан ёш оқизувчи газларни запас қилиб қўйяпти.

«Донишмандлар комиссияси»нинг доклади ўқ ва газлардан кўра бошқа бир нарсага жавоб бериш учун мўлжалланган эди. У америкалик негрларнинг аҳволини қандай қилиб яхшилаш мумкинлигини аниқлаш учун уринди. Бу доклад турмушдан жуда узоқда эди. Бироқ у ҳам амалга ошмай қолди.

Р. ИЗМАЙЛОВА.
(АПН).

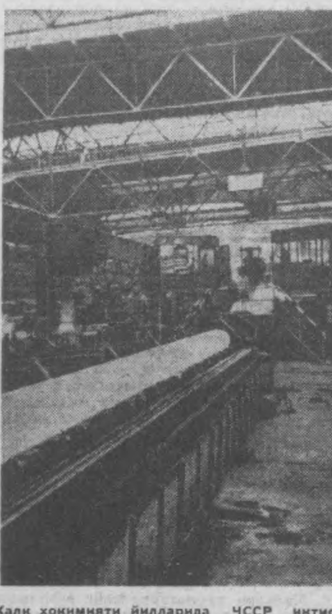

Халқ ҳокимияти йилларида ЧССР иқтисодий базаси анча мустаҳкамланди, юзлаб янги завод, фабрикалар қад кўтарди, кўпгина эски корхоналар реконструкция қилинди. Ҳозир Чехословакия аҳоли жон бошига саноат маҳсулотлари ишлаб чиқариш бўйича жаҳонда биринчи ўринлардан бирини эгаллайди.

Совет Иттифоқи билан Чехословакиянинг иқтисодий ва маданий алоқалари йил сайин мустаҳкамланиб бормоқда.

СУРАТДА: Хомутов металлургия комбинатининг трубопрокат цехида. Бу корхонанинг маҳсулоти—ҳар-хил диаметрли трубалар СССРга экспорт қилинади.

ЧТК—ТАСС фотоси.

Редактор С. М. КАРОМАТОВ.

Реклама ва эълонлар

Радио тўлқинларида

9 АПРЕЛДА СЕШАНБА

Биринчи

18.00 «Республика пахта далаларида» деган эшиттириш (русча).
18.10 Бутуниттифоқ радиоси симфоник оркестри чалади.
18.40 Спорт эшиттириши (ўзбекча).
19.20 Ўзбекистон композиторларининг оркестр куйлари.
20.00 «Ёшлик» радиостанциясининг программаси.
20.30 Ёш ижрочилар концерти (ўзбекча).
21.00 Халқаро темаларда суҳбат (ўзбекча).
21.10 Куйлар.
21.20 «Октябрь» радиостанциясининг программаси (русча).
22.20 Шу куннинг қўшиқлари (ўзбекча).
22.40 М. Қўшжонов. «Сизга шеърлар ўқиб бераман» (ўзбекча).
23.15 «Хатлар тилга кирганда» деган музикали эшиттириш (ўзбекча).

Иккинчи

19.00 Ҳ. Шариповнинг «Яшамоқ керак» деган поэмасидан парчалар (ўзбекча).
19.30 Совет Армияси жангчилари учун концерт (русча).
20.00 Тожикистон композиторларининг куйлари.
20.30 Қорақалпоқ куйларидан концерт.
20.50 «Фан одимлари». Украина радиоси эшиттириши (русча).
21.00 Шекспир сонетлари (ўзбекча).
21.30 Москва. Миллионлар ленинча университети.

10 АПРЕЛДА ЧОРШАНБА

Биринчи

6.15 Тонгги концерт.
8.25 Алишер Навоий ғазаллари билан айтиладиган қўшиқлар.
9.30 Увертюралар.
9.50 Халқаро темаларда суҳбат (тожикча).
10.10 Куйлардан-куйларга (русча).
11.15 Карл Маркс туғилган куннинг 150 йиллиги олдидан. Фалсафа фанлари кандидати А. Зиёдовнинг «Янги материалистик фалсафа ижодчиси» деган суҳбати (ўзбекча).
11.25 Халк куйлари (ўзбекча).
12.15 Музикали танаффус.
13.30 Совет композиторларининг қўшиқлари (русча).
16.10 «Ғ. Абдураҳмонов куйлайди» деган концерт-очерк (ўзбекча).
16.50 «Правда» газетасининг обзори (ўзбекча).
17.00 Ўзбекистон композиторларининг симфоник куйлари.
18.00 К. Маркс туғилган куннинг 150 йиллиги олдидан. «Маркс ва замонавийлик».
18.10 Рус халк чолғу асбоблари оркестрининг концерти.
18.40 Спорт эшиттириши (русча).
19.30 ФУТБОЛ. СССР биринчилиги учун. «ПАХТАКОР» — «ДИНАМО» (Москва). «Пахтакор» стадионидан олиб эшиттирилади.
20.15 «Индустрлашган Ўзбекистон» радиожурнали (ўзбекча).
21.00 Халқаро мавзуларда суҳбат (ўзбекча).
21.10 Қишлоқ хўжалик ходимлари учун концерт.
22.20 Ўзбек классик қўшиқларидан «Феруз» ва «Баёт».
22.40 Поэзия кечаси (ўзбекча).
23.15 Лирик концерт.

Иккинчи

8.25 Совет композиторлари оперетталаридан парчалар.
19.00 Ўзбек артистлари ижросида ғарб композиторлари операларидан парчалар.
19.30 Ўзбекистон ёзувчиларининг ҳикоялари. Ҳамид Ғулом. «Мен севган йигит» (русча).
20.00 Мирзо Турсунзода шеърлари билан айтиладиган қўшиқлар (тожикча).
20.30 М. Глинка. «Иван Сусанин» операсидан саҳналар.
21.00 Ўзбекистонда тожик маданияти декадаси олдидан. Тожик шоирларининг шеърлари (ўзбекча).
21.30 Москва. Миллионлар ленинча университети.

Учинчи

14.00 К. Целлер. «Қуш сотувчи» опереттасининг монтажи.
16.00 С. Юдаков. «Майсаранинг иши» операсининг монтажи.
17.40 «Композитор А. Глазунов» деган концерт-очерк (ўзбекча).
18.35 Симфоник куйлар.

Зангори экранда кўринг

9 АПРЕЛДА СЕШАНБА

Биринчи

(3-КАНАЛ)
Рус тилида:
18.00 Телевизион янгиликлар.
18.15 Стандарт — давлат маркаси.
18.40 «Биринчи президент». Телевизион бадиий фильм.
20.00 Эшиттиришлар программаси.
Ўзбек тилида:
20.05 Телевизион янгиликлар.
20.20 Алишер Навоий туғилган куннинг 525 йиллиги олдидан. «Адабий меросимиз ойнаи жаҳонда» (Самарқанд шаҳридан олиб кўрсатилади).
21.00 Коммунист минбари.
21.15 Стахан Раҳимов куйлайди (суҳбатли концерт).
22.00 «Унинг яшашдан мақсади». Бадиий фильм.

Иккинчи

(5-КАНАЛ)
Рус тилида:
18.00 Ўқув эшиттиришлари программаси. Ўқувчилар учун. А. П. Чехов ҳаёти саҳифалари.
18.30 Ўқувчилар учун тарих фанидан «Халк эрки» қаҳрамонлари».
19.00 Студентлар учун назарий механикадан машғулот.
МОСКВА КЎРСАТАДИ
20.00 Эшиттиришлар программаси.
20.05 Телевизион янгиликлар.
20.15 Сифат проблемаси лабораторияси.
20.45 Мультфильм.
21.00 Мактабгача ёшдаги болалар ва кичик ёшдаги ўқувчилар учун эшиттириш.
21.30 Марксизм-ленинизм асослари мактаби тингловчилари учун. «Социализмнинг сиёсий иқтисоди»дан суҳбат.
22.00 Хоккей бўйича СССР кубоги учун ярим финал ўйинлари. Танаффус вақтларида телевизион янгиликлар ва охирида «Вақт информацион программаси.
00.30 Москва эшиттиришларининг охири.

Учинчи

(9-КАНАЛ)
ТОШКЕНТ КЎРСАТАДИ
Рус тилида:
19.00 Сувда сузиш бўйича СССР биринчилиги мусобақалари. «Локомотив» (Тбилиси) — «Меҳнат» (Тошкент).
20.00 Болалар учун мультфильм.
20.20 Ўқувчи календари.
20.50 Тошкент янгиликлари.
21.00 Яхши кайфият ижодкорлари.
21.10 «Ҳаммаси менинг фарзандларим». Телефильм.
Ўзбек тилида:
21.35 Тошкент янгиликлари.
21.45 «Ваня». Бадиий фильм.

10 АПРЕЛДА ЧОРШАНБА

Биринчи

(3-КАНАЛ)
17.55 Эшиттиришлар программаси.
18.00 Ўқувчилар учун ўзбек тилида эшиттириш.
18.20 Телевизион янгиликлар.
18.30 ФУТБОЛ. «ПАХТАКОР» — «ДИНАМО» (Москва). Танаффус вақтида ўзбек тилида телевизион янгиликлар.
20.15 «Дўстларимиз совғаси». Концерт (ўзбек тилида).
МОСКВА КЎРСАТАДИ
21.00 А. Навоий. «Лайли ва Мажнун». Телеспектакль премьераси Тошкентдан олиб кўрсатилади.
22.00 Рангли телевидение программаси.
23.30 «Вақт» информацион программаси.
00.15 Москва эшиттиришларининг охири.

Иккинчи

(5-КАНАЛ)
ОЛМАОТА КЎРСАТАДИ
Рус тилида:
17.00 «Қора денгизга йўл». Ҳужжатли фильм.
17.40 Экран—кичкинтойларга.
18.20 Ўқувчилар учун. «Ҳаёт китобидан бир неча боб».
18.40 Тасвирий санъат ҳақида эшиттириш.
19.00 ФУТБОЛ. «ҚАЙРАТ» (Олмаота) — ЦСКА. Танаффус вақтида телевизион янгиликлар.
ТОШКЕНТ КЎРСАТАДИ
Ўзбек тилида:
20.45 «Тошкент истиқболи».
21.05 Рассом ва замон.
21.25 «Пилла — бизнинг бойлигимиз» деган эшиттириш.
21.55 Ўзбекистон радио ва телевидениеси оркестри ва солистлари ижросида концерт.

Учинчи

(9-КАНАЛ)
Рус тилида:
20.00 А. П. Чехов. «Суд». Кинофильм.
20.20 «Ёшлик» студияси кўрсатади. ВЛКСМнинг 50 йиллиги олдидан. «Комсомол ёшлигимиз».
21.05 «Олеко Дундич». Бадиий фильм.

КИНО

9 АПРЕЛДА

Николай Бауман — «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ», «МОСКВА» (кечқурун), «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (кеч соат 8 да), НАВОИЙ номли (кеч соат 6-40 минут ва 10 да).

Эркак ва аёл — «ЎЗБЕКИСТОН», «ВОСТОК» (кечқурун).

Умид қирғоғи — «ЧАЙКА» (кечқурун).

Малиновкада тўй — «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (кеч соат 6 ва 9-45 минутда).

10 АПРЕЛДА

Николай Бауман — «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ», «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ», «МОСКВА» (кундуз ва кечқурун), НАВОИЙ номли (эрталаб соат 9-50 минут, кундуз 5, кеч 6-40 минут ва 10 да).

Эркак ва аёл — «ЎЗБЕКИСТОН», «ДРУЖБА» (2-залда), «ВОСТОК» (кундуз ва кечқурун).

Умид қирғоғи — «ЧАЙКА» (кундуз ва кечқурун).

Икки дил достони (ўзбек тилида) — НАВОИЙ номли (кундуз соат 1-20, 3-10 ва кеч 8.20 минутда).

РЕСПУБЛИКА МАКТАБГАЧА ЁШДАГИ БОЛАЛАР МУЗИКА БИЛИМ ЮРТИ КЛУБИДА

10 апрелда

(Олмазор кўчаси, 174-уй)

Тошкент шаҳар омонат кассаларида сақланаётган ютуқли омонатларнинг

51-ТИРАЖИ ЎТКАЗИЛАДИ

Тиражда ҳар бир минг счётга 25 ютуқ ўйналади, шу жумладан:

битта ютуқ — 200% миқдорида;
иккита ютуқ — 100% миқдорида;
иккита ютуқ — 50% миқдорида;
йигирмата ютуқ — 25% миқдорида ўтган ярим йилнинг ўртача қолдиғи бўйича.

Кундуз соат 3 да бошланади.

Кириш бепул.

ТЕАТР

НАВОИЙ НОМЛИ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРДА — 9/IV да Севилья сартароши, 10/IV да Оқ қуш кўли.

МУҚИМИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 10/IV да Нурхон, 11/IV да Тошболта ошиқ.

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА — Ургатилган шерлар аттракциони. Раҳбари Борис ДЕНИСОВ. РСФСРда хизмат кўрсатган артист Борис ВЯТКИН иштирок этади. Билетлар сотилмоқда.

Ўзбек давлат филармонияси ва эстрадаси коллективи кекса ходим

Минэверэ Софиевна БУРНАШнинг

вафот этганлигини чуқур қайғу билан билдириб, марҳумнинг оиласига таъзия изҳор қилади.

ТОШКЕНТ ОҚШОМИ 4-587

«ВЕЧЕРНИЙ ТАШКЕНТ» — орган Ташкентского горкома КП Узбекистана и Ташгорсовета.

БИЗНИНГ АДРЕС: Тошкент шаҳар, Дзержинский кўчаси, 15-уй.

РЕДАКЦИЯ ТЕЛЕФОНЛАРИ. Коммутатор — В3-02-49 дан В3-02-58 гача, редактор ўринбосарлари — В3-29-33; В3-29-09; масъул секретарлар — В3-27-22; партия, совет ва касаба союз ташкилотлари, шаҳар хўжалиги бўлимлари — В3-29-42; саноат, қурилиш ва транспорт бўлими — В3-27-03; адабиёт, санъат ва маданият бўлими — В3-29-55; хатлар ва оммавий ишлар, физкультура ва спорт бўлимлари — В3-29-70; фан ва олий ўқув юртлари, иллюстрация бўлимлари — В3-27-57; ахборот бўлими — В3-65-57; эълонлар бўлими — В3-81-42.

9 АПРЕЛЬ, 1968 Й. Р. 05791. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бирлашган нашриётининг босмахонаси. Тошкент шаҳри. Индекс 64579. Нашр № 2379.